

Verslag van een openbaar verhoor

De parlementaire enquêtecommissie Fraudebeleid en Dienstverlening heeft op 27 september 2023 **de heer Blansjaar** als getuige gehoord, die werd bijgestaan door de heer Speijer.

Voorzitter: Belhaj

Griffier: Sjerp

Aanwezige leden van de commissie: Aartsen, Azarkan, Belhaj, Maatoug, Van Nispen, Sylvana Simons en Sloomweg.

Aanvang 10.15 uur.

De **voorzitter**:

Welkom bij de openbare verhoren van de parlementaire enquêtecommissie Fraudebeleid en Dienstverlening. Vandaag is de twaalfde dag in de vierde week van in totaal vijf verhoorweken. Op deze dag zal de commissie drie getuigen verhoren over onder andere fraudebestrijding, het perspectief van gedupeerden, specifiek het kindperspectief, en de kinderopvang en gastouderbureaus.

Ik verzoek de griffier om de eerste getuige van vandaag, de heer Blansjaar, naar binnen te leiden.

(De heer Blansjaar wordt binnengeleid door de griffier.)

De **voorzitter**:

Welkom, meneer Blansjaar. U wordt vandaag gehoord als getuige. Dit verhoor vindt plaats onder ede. U heeft ervoor gekozen de belofte af te leggen. Ik verzoek u met de belofte te bevestigen dat u de gehele waarheid en niets dan de waarheid zal zeggen.

(In handen van de voorzitter legt de heer Blansjaar de belofte af.)

De **voorzitter**:

Dan staat u nu onder ede en mag u plaatsnemen.

Nogmaals goedemorgen, meneer Blansjaar. Ditmaal heet ik u van harte welkom namens de enquêtecommissie.

De Tweede Kamer heeft op 1 februari 2022 besloten om een parlementaire enquête te houden naar fraudebeleid en dienstverlening van de overheid. Het doel van de enquête is te komen tot waarheidsvinding en daar een oordeel over te vormen.

Ik wil u vragen tijdens het verhoor uw microfoon aan te laten staan. De commissie wil u erop wijzen, aangezien u wordt bijgestaan, dat degene die u bijstand verleent, niet namens u het woord dient te voeren.

Dit verhoor zal afgenomen worden door de heer Azarkan en mevrouw Maatoug. Voordat we gaan beginnen, wil ik aan u vragen of het duidelijk is.

De heer **Blansjaar**:

Ja, het is duidelijk.

De **voorzitter**:

Ja? Dan stel ik voor dat we gaan beginnen. Ik geef het woord aan de heer Azarkan.

De heer **Azarkan**:

Goedemorgen, meneer Blansjaar. U was van 2005 tot 2012 beleidsmedewerker Handhaving bij het directoraat-generaal Belastingdienst en van 2013 tot 2015 coördinator bij datzelfde directoraat-generaal. In dit verhoor willen we het met u hebben over de taken van het directoraat-generaal Belastingdienst en de relatie met de Belastingdienst en de Dienst Toeslagen. We willen het ook met u hebben over de problemen met de gastouderopvang in de jaren 2008-2009, de gevolgen van de fraude met toeslagen door Bulgaren voor de Dienst Toeslagen, en de gevolgen van de Wet aanpak fraude toeslagen en fiscaliteit voor burgers.

Zoals gezegd werkte u sinds 2005 voor het directoraat-generaal Belastingdienst bij het ministerie van Financiën in verschillende functies. U had in die hoedanigheid veel te maken met de Belastingdienst en met wat tegenwoordig de Dienst Toeslagen heet. Veel mensen weten niet precies wat een directoraat-generaal is. Wat zijn de voornaamste taken van een directoraat-generaal?

De heer **Blansjaar**:

O, dat is een interessante vraag; een directoraat-generaal. De Belastingdienst maakt deel uit van het ministerie van Financiën. Het is geen zbo zoals UWV of SVB. De organisatie van een ministerie is opgedeeld,

---

waarbij de secretaris-generaal de hoogste ambtelijke leiding is en met directeuren-generaal daaronder. De directeur-generaal Belastingdienst is dus onderdeel van het ministerie van Financiën, van het managementteam. Die stuurt in zijn hoedanigheid ook de Belastingdienst aan. In die tijd was dat de hele Belastingdienst, dus alle dienstonderdelen: Particulieren, MKB, Toeslagen. Eigenlijk valt dus iedereen onder het directoraat-generaal. Het team waar ik bij zat, dat u noemde, was de staf van de dg. Wij adviseerden de dg en de politieke leiding.

De heer **Azarkan:**

Hoe groot was die staf ongeveer?

De heer **Blansjaar:**

Het team waar ik bij zat, bestond uit ongeveer 20 mensen, 20 à 30 fte, denk ik.

De heer **Azarkan:**

En uw specifieke taak was ...

De heer **Blansjaar:**

Mijn specifieke taak was ... Ik heb een aantal dossiers gehad. In 2005 ben ik begonnen. Ik heb een aantal dossiers in mijn portefeuille gehad. Een was de kinderopvangtoeslag in 2005, met de loonaangifteketen. Even een stapje terug: ik ben in 2005 overgekomen van Sociale Zaken. Daar was ik projectleider van een wetsvoorstel waarbij de premieheffing voor de werknemersverzekeringen, WW, WIA, overging van UWV naar Belastingdienst. In 2005 was mijn functie bij SZW daarmee opgeheven. Toen heeft de toenmalige dg Thunnissen gevraagd: kom hiernaartoe. Ik heb eerst de kot gedaan, ook dus die premie-inning ...

De heer **Azarkan:**

En de kot is de kinderopvangtoeslag.

De heer **Blansjaar:**

Sorry, de kinderopvangtoeslag. Ik zal nog wel een paar keer afkortingen noemen.

De heer **Azarkan:**

Geeft niks. Gaan we samen doen.

De heer **Blansjaar**:

In 2005 was het de kinderopvangtoeslag en de loonaangifteketen. In 2006 kwamen daar andere toeslagen bij: zorg en huur. De loonaangifteketen heb ik ongeveer tot aan 2008 gedaan. Na 2008 was mijn hoofdtaak het nieuwe toeslagensysteem. In 2006 bleek dat het toeslagensysteem dat gebouwd was, niet functioneerde. In 2007 is het besluit genomen om een nieuw toeslagensysteem te bouwen.

De heer **Azarkan**:

Daar komen we straks uitgebreid op terug. Toch even om te schetsen waar u werkte en hoe dat eruitzag: wie stond er aan het hoofd van zo'n directoraat-generaal?

De heer **Blansjaar**:

De directeur-generaal. In mijn geval was dat eerst mevrouw Thunnissen en daarna de heer Veld.

De heer **Azarkan**:

We kunnen stellen dat dat de meest betrokken staf is rondom de directeur-generaal, die hem adviseert over verschillende onderwerpen. U adviseerde met name over de werking van de kinderopvangtoeslag maar ook andere toeslagen.

De heer **Blansjaar**:

Ja, en de loonheffingen ...

De heer **Azarkan**:

En loonheffingen.

De heer **Blansjaar**:

... inkomstenbelastingen. Dat soort zaken. Dat zat ook in mijn dossier.

De heer **Azarkan**:

Wat is nou de relatie tussen een directeur-generaal en de staatssecretaris van Financiën?

De heer **Blansjaar**:

Dat is een van de belangrijke adviseurs van de politieke leiding. De bestuurlijke leiding van een departement bestaat uit de sg en dg. Dat zijn de adviseurs van de politiek, van de minister en de staatssecretaris.

De heer **Azarkan**:

Hoe uit zich dat in het werk in de praktijk?

De heer **Blansjaar**:

Ik zit even te puzzelen op hoe u dat bedoelt.

De heer **Azarkan**:

Ik zal u een klein beetje helpen. Als ik het goed heb, maakte u de adviezen voor de directeur-generaal over onderwerpen waar u op benoemd was. Dat ging dan naar de directeur-generaal.

De heer **Blansjaar**:

Als het gaat om adviezen, dan hangt het ervan af of het iets was wat naar de dg ging of naar de staatssecretaris. Ik maakte ook de nota's aan de staatssecretaris.

De heer **Azarkan**:

Die gingen rechtstreeks ...

De heer **Blansjaar**:

Die gingen via de dg, via de sg ... Het ministerie heeft een bureaucratische en hiërarchische lijn, dus als ik een nota maakte, dan ging dat naar de directeur-generaal, nadat die afgestemd was met het hele departement zo ongeveer, dan naar de sg en van de sg naar de bewindspersonen. Dat kon een advies zijn over nieuwe wetgeving, over de haalbaarheid en maakbaarheid, over problemen in de uitvoering, want wij zijn niet 100% vlekkeloos. Dus als wij procesverstoringen hadden, werd ook de bewindspersoon geïnformeerd.

Zo waren wij in 2008 700.000 aangiften inkomstenbelasting kwijt. Toen was het mijn taak om de bewindspersoon te informeren over wat er aan de hand was, wat de analyse was en waar dat door kwam. Dat kreeg ik aangereikt vanuit de dienstonderdelen, vanuit de operatie. Daar maakte ik een nota van om de bewindspersonen te informeren. Ook zorgde ik ervoor dat als er Kamervragen kwamen, de antwoorden werden samengesteld en dat Kamerbrieven werden opgesteld. Ik zorgde ook voor de ondersteuning van de bewindspersonen in de Kamer. Die nam ik voor mijn rekening, maar dat ging nooit rechtstreeks. Dat ging altijd via een dg en een sg.

De heer **Azarkan**:

Nee, het is helder dat een nota die voor de staatssecretaris bedoeld was,

---

altijd langs de dg ging. Hij kon daar iets van vinden en moest 'm ook paraferen.

De heer **Blansjaar**:

Ja, klopt.

De heer **Azarkan**:

Helder. Hoe verhiel het het directoraat-generaal zich tot de Dienst Toeslagen in de jaren 2005-2015?

De heer **Blansjaar**:

Het dienstonderdeel Toeslagen was een onderdeel van het directoraat-generaal, dus dat viel ook rechtstreeks onder de directeur-generaal. De directeur-generaal had zijn eigen managementteam. Daarin zaten de directeuren van de betreffende dienstonderdelen in, dus ook Toeslagen.

De heer **Azarkan**:

Ook Toeslagen was onderdeel van het mt en dat stond onder leiding van de directeur-generaal.

De heer **Blansjaar**:

Ja.

De heer **Azarkan**:

Dus dat is een vrij rechtstreekse verbinding. Toch even, als u aan de slag ging met dat soort vraagstukken, hoe haalde u dan de informatie op bij Toeslagen die voor u relevant was?

De heer **Blansjaar**:

Dat hing af van de aanleiding ervan. Als het bijvoorbeeld een probleem was waar burgers last van hadden, dan kregen we dat aangereikt vanuit de dienstonderdelen. Dan hadden we altijd contactpersonen. Er waren coördinatoren binnen de dienstonderdelen die daar opgesteld waren om informatie boven water te krijgen, bijvoorbeeld over om hoeveel gevallen het ging. Als het ging om nieuwe wetgeving, dan moest er een uitvoeringstoets gemaakt worden. Tegenwoordig is dat helemaal geprofessionaliseerd. In mijn tijd ging dat nog op een andere manier. Dus we hadden een netwerk van collega's in de dienst waar we de vraag konden uitzetten: welk effect heeft deze nieuwe wetgeving op de uitvoering; is het maakbaar, is het haalbaar binnen de gestelde tijd en tegen welke kosten? Daar gingen zij mee aan de slag, en die informatie kregen wij aangereikt.

De heer **Azarkan:**

En de Dienst Toeslagen had in principe geen rechtstreekse toegang tot de staatssecretaris. Dat ging om het maken van nota's. Dat ging altijd via het directoraat-generaal waar u ook een van de adviseurs was.

De heer **Blansjaar:**

Ja, volgens mij klopt dat. Ik kan me althans niet herinneren dat er nota's rechtstreeks zijn gegaan.

De heer **Azarkan:**

Nee. Helder. U bent in april 2005 bij de stafdienst van het directoraat-generaal Belastingdienst gestart. In datzelfde jaar krijgt de Belastingdienst de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het toeslagenstelsel, te starten met de kinderopvangtoeslag. Het kabinet-Balkenende II had twee jaar daarvoor, in 2003, besloten om de Dienst Toeslagen aan de Belastingdienst toe te voegen omdat deze ervaring had met massale processen. Daarnaast beschikte de Belastingdienst over de noodzakelijke informatie over inkomens van alle Nederlanders. Dat waren twee van de belangrijke argumenten. Ik zie u al een klein beetje ...

De heer **Blansjaar:**

Ja, nee. Ik weet dat het ... Wat u voorleest, ken ik. Ik ga eigenlijk nog één kabinet terug als u mij toestaat, naar het kabinet-Balkenende I.

De heer **Azarkan:**

Zeker.

De heer **Blansjaar:**

Dan zitten we in 2002. Het CDA had toen, mede in het kader van het nieuwe zorgstelsel – de Zorgverzekeringswet zoals we die nu kennen, werd in 2006 ingevoerd – als een van de pijlers de introductie van inkomensafhankelijke regelingen. Dat stond ook in het regeerakkoord. Dat was in 2002.

Balkenende I is later opgevolgd door Balkenende II. Toen werd al gezegd dat de Belastingdienst dit moest gaan uitvoeren. Ik was er toen niet, voor de goede orde, maar ik heb via mijn collega's die daar nog werkten in 2005, een en ander meegekregen en ook de stukken meegekregen. Wij hebben daar toen negatief over geadviseerd in de zin van: doe het niet.

De heer **Azarkan:**

"Doe het niet" betekent ...

De heer **Blansjaar**:

Doe het niet bij de Belastingdienst. Het is niet aan de Belastingdienst om iets te vinden van de keuze voor inkomensafhankelijke regelingen, voor een ander zorgstelsel. Men zei: zorg ervoor dat de Belastingdienst niet de uitvoeringsorganisatie wordt. Waarom? Uitkeren is een vak. De Belastingdienst is bij uitstek een heffende en innende organisatie, al 200 jaar lang als ik de Douane meetel.

Twee. We kregen met een doelgroep te maken, ongeveer 1 miljoen huishoudens, die we eigenlijk helemaal niet kenden. Zij kenden ons ook niet. Waarom? Deze mensen hoeven nooit aangifte inkomstenbelasting te doen. Het is een heel andere manier van communiceren met die doelgroep. Wij wisten niet goed wat wij daarmee aan moesten. Onze systemen waren niet ... We hadden geen systemen hiervoor. Ook kregen wij, zoals ik net zei, huishoudens erbij, maar de belasting is gebaseerd op een individueel inkomen. Ineens kregen we huishoudens. Of een kind thuis woonde of niet had ineens een effect op een huurtoeslag, bijvoorbeeld als dat kind inkomen had.

We hebben toen dus negatief geadviseerd, maar dat was te laat. Dat was ook in de formatieperiode van Balkenende I. Ik begreep van mijn collega dat ze wel audiëntie hebben gekregen bij de heer Donner, die toen informateur was, en dat ze de bezwaren waarom dat niet handig is, toen hebben kunnen aangeven. U zei net "Balkenende II", maar in Balkenende I stond eigenlijk ook al in het regeerakkoord aangekondigd dat er inkomensafhankelijke heffingen zouden komen. Dus het effect van dat bezoek is beperkt geweest.

Waarom ging ik net glimlachen? Ja, wij kennen het inkomen, maar alleen maar het inkomen van twee jaar oud. De inkomensafhankelijke regelingen werden gebaseerd op het actuele inkomen. En degene die het actuele inkomen het best kan inschatten, is de burger zelf. De Belastingdienst heeft geen inzicht in wat iemand over een halfjaar gaat verdienen of in de vraag of iemand over een halfjaar nog werk heeft, maar dat wordt wel gevraagd. Een ander uitgangspunt dat gehanteerd werd in de parlementaire behandeling, was de zelfredzame burger: een burger is slim genoeg om daaruit te komen. Ik had het net over het actuele inkomen. Dat moet de burger schatten, maar dat werd gebaseerd op het verzamelinkomen. Als ik aan u vraag wat uw verzamelinkomen is, is dat al lastig. Laat staan dat ik ga vragen: en wat denkt u dat het gaat worden? Dat is zeker zo als je ook nog met een doelgroep van 1 miljoen mensen te maken hebt die nooit iets met fiscaliteit te maken hebben gehad. Dat gold niet voor iedereen van die 1 miljoen, want

---

iemand die in de bijstand zit of iemand die een uitkering heeft, zit onder de inkomensgrens voor een toeslag, dus die krijgt waarschijnlijk wel de maximale toeslag, maar zodra die op het randje zit – de armoedegrens speelt daar ook in mee – dus als hij iets meer inkomen krijgt, raakt hij zijn toeslagen kwijt. Dat was eigenlijk niet uit te leggen. Dus ik zat net te glimlachen toen u zei: de Belastingdienst weet het inkomen. Dat weten wij niet.

De heer **Azarkan**:

Nee. Toch was dat een van de aannames en overtuigingen waarom het verstandig was om het bij de Belastingdienst onder te brengen. U geeft een heleboel bezwaren aan en zegt dat uw collega's negatief hadden geadviseerd. Dat waren de collega's van ...

De heer **Blansjaar**:

Het directoraat-generaal en ook de toenmalige directeur-generaal.

De heer **Azarkan**:

Welke nadelen voorzagen deze collega's in het onderbrengen van toeslagen bij de Belastingdienst?

De heer **Blansjaar**:

Nou, eigenlijk kenden we deze doelgroep niet. Wij wisten dus niet hoe we met die doelgroep moesten communiceren, terwijl die doelgroep wel heel afhankelijk was van dat geld. Daar komt dan heel veel risico mee.

De heer **Azarkan**:

Risico op wat?

De heer **Blansjaar**:

Nou, dat wij het verkeerd doen en dat die mensen zonder geld zitten. Dat is één. Twee. Wij hadden de systemen niet om uit te keren. Er werd heel snel gedacht: de Belastingdienst doet ook iets met voorlopige aanslagen. Als je een aftrekpost hebt, kan je een voorlopige aanslag aanvragen en dan krijg je geld terug, bijvoorbeeld de hypotheekrente.

De heer **Azarkan**:

Ja, dat zag op de inkomstenbelasting.

De heer **Blansjaar**:

Dat zag op de inkomstenbelasting, maar dat is eigenlijk een vrij stabiel

---

gegeven. Wat je hier kreeg – of je gaat scheiden, of je kinderen krijgt, of je een huis koopt, of je gaat trouwen – kende veel meer impact op een toeslag dan op de belasting, omdat belasting op zich op de aftrekposten ging, maar de belasting zelf was individueel. Dus dat voorzagen wij. Het trieste is dat dat ook uitgekomen is.

Het is ook een andere cultuur. Als ik zeg "uitkeren is een vak en wij zijn heel goed in heffen en innen", is dat ook een andere cultuur.

De heer **Azarkan**:

Kunt u daar iets over vertellen?

De heer **Blansjaar**:

Uitkeren vanuit de gedachte van ... Als je gaat heffen en innen, dan wil je het geld binnenhalen. Dat is gericht op de vraag: betaalt iedereen wel het juiste, wat hij moet betalen? Dan krijg je een heel apparaat voor de inning, met alle inningsmogelijkheden die wij hebben als Belastingdienst. Die zijn ruim. Daar is alles op geënt. Als je vervolgens ongecontroleerd – daar hebben we ook tegen geprotesteerd – iets gaat uitkeren, dan staat dat heel erg haaks op de cultuur van de organisatie. Ik merk het nu nog als ik met collega's uit die tijd praat; het is eigenlijk onbegrijpelijk dat wij ongecontroleerd bedragen uitbetalen. Dat hebben wij ook aangegeven. Daar hebben wij ook tegen geprotesteerd. Dat werd gehoord maar daar werd niks mee gedaan.

De heer **Azarkan**:

Kunt u uitleggen wat u bedoelt met "ongecontroleerd bedragen uitkeren"?

De heer **Blansjaar**:

Zodra een aanvraag werd gedaan, kregen we acht weken de tijd om uit te betalen. Die acht weken is te weinig om te controleren. Vanuit ons perspectief dachten wij het liefst: waar zijn de gegevens waarop we kunnen baseren dat iemand daar recht op heeft? Dat hebben we de jaren daarna gerepareerd. Bij de zorgtoeslag – een van de meest eenvoudige toeslagen die er is – wil je eigenlijk weten of iemand wel verzekerd is, of iemand wel een zorgverzekering heeft. Ik weet even niet meer wanneer die tot stand gekomen is, maar zeker de eerste vier jaar hadden we die gegevens niet. Dan zag je dus ook dat wij zorgtoeslagen gingen uitbetalen aan mensen die helemaal niet verzekerd waren. Daar werden de departementen niet blij van, want we waren geld aan het uitgeven zonder dat dat een dekking van de kosten was. Dat ging dus tegen de cultuur van de Belastingdienst in. Dat was heel duidelijk.

De heer **Azarkan:**

Zijn de bezwaren die u ... Nee, ik ga toch nog even terug. De burger moest zelf een inschatting maken van zijn situatie en dan gebaseerd op zijn toekomstige inkomen. En eigenlijk zegt u: wij hadden aan de Belastingdienstkant vrijwel geen informatie om dat te toetsen.

De heer **Blansjaar:**

Klopt. Dat klopt.

De heer **Azarkan:**

En dus concludeert u: dat is ongecontroleerd geld ...

De heer **Blansjaar:**

Ja, inderdaad.

De heer **Azarkan:**

Zonder controle.

De heer **Blansjaar:**

Wij hadden geen contragegevens. Ik geef een voorbeeld daarvan. De kinderopvangtoeslag was tot 2004 een aftrekpost in de inkomstenbelasting. Aangifte inkomstenbelasting doe je altijd achteraf, het jaar erna. Dan hadden de meeste ouders ook gewoon de facturen van de kinderopvanginstelling.

De heer **Azarkan:**

Ja, want het jaar was inmiddels afgelopen.

De heer **Blansjaar:**

Ja, het was afgesloten.

De heer **Azarkan:**

In april, mei daarop deed je je aangifte.

De heer **Blansjaar:**

Ja. We gingen ineens naar een stelsel toe waarin je vooraf moest inschatten hoeveel kinderopvangtoeslag jij ging afnemen in het jaar, hoeveel uur, voor hoeveel kinderen. De leeftijd van het kind speelde ook mee. Tot en met 4, 5 was kinderopvang dagopvang, maar als een kind naar de basisschool ging, werd het buitenschoolse opvang. In de beginjaren hadden we daar ook nog last van, terwijl je zou zeggen: dat is gewoon een leeftijd; dat kun je zelf ook zien, Belastingdienst. Dat hebben we later rechtgetrokken. Eerst kregen

---

ouders achteraf een factuur en zagen ze: hé, hoeveel heb ik uitgegeven? Dat moesten ze aftrekken van de inkomstenbelasting. Toen moesten ze ineens een heel jaar vooruit gaan kijken in de zin van: hoeveel kinderopvang ga ik afnemen? Dat is dus een voorbeeld van waarom er een heel andere situatie ontstond.

De heer **Azarkan**:

Zijn de bezwaren, de opvattingen van deze adviseurs vanuit het directoraat-generaal over waar je toeslagen onderbrengt, en de problemen die ze voorzagen, gedurende de tijd veranderd?

De heer **Blansjaar**:

Of het advies is veranderd?

De heer **Azarkan**:

Nee. Heeft men nou het idee dat dat later ... Is dat misschien op onderdelen gewijzigd in die zin dat het daar toch best ondergebracht zou kunnen worden?

De heer **Blansjaar**:

Volgens mij gaat Toeslagen nog steeds uit van het actueel inkomen, het verzamelinkomen, dus dat is niet gewijzigd. Volgens mij is er nog steeds een huishoudinkomen. Dus ik zie daar weinig verandering in. Wel zijn wij in de loop der tijd veel meer contra-informatie gaan opvragen bij de kinderopvanginstellingen, bij de zorgtoeslag – is iemand verzekerd? Dat zien we wel. Gedurende de jaren na de invoering zijn we wel gaan zoeken waar we dat kunnen doen. Maar een van de dingen waarvan wij geen contra-informatie hebben, is het inkomen.

De heer **Azarkan**:

In een interne nota uit 2002 staat het door u eerdergenoemde negatieve advies over de toenmalige zorgkostensubsidie. Bij wie of welke instantie heeft de Belastingdienst destijds deze bezwaren kenbaar gemaakt?

De heer **Blansjaar**:

De nota is volgens mij naar de bewindspersonen gegaan, dus dat sowieso. En zoals ik net zei, zijn de toenmalige directeur-generaal en mijn oud-collega toen op audiëntie geweest bij de informateur, de heer Donner.

De heer **Azarkan**:

Hoe luidde de reactie op deze bezwaren, in eerste instantie die van de twee bewindspersonen?

De heer **Blansjaar**:

Dat weet ik niet. Dat heb ik niet teruggekregen in de overlevering, maar ik weet wel wat het resultaat was. Dat stond in het regeerakkoord van Balkenende I. Daar is niet veel mee gedaan.

De heer **Azarkan**:

Het is niet opgevolgd.

De heer **Blansjaar**:

Nee.

De heer **Azarkan**:

Nee. Waarom is er volgens u ondanks deze fundamentele bezwaren toch voor gekozen om het toeslagenstelsel door de Belastingdienst te laten uitvoeren?

De heer **Blansjaar**:

Dan moet ik echt gaan gokken. Dat weet ik niet. Dat heb ik te weinig meegekregen.

De heer **Azarkan**:

Weet of die signalen, die bezwaren, ook gedeeld zijn met de Kamer?

De heer **Blansjaar**:

Ik vermoed van niet, althans, de bezwaren in 2002 zijn niet gedeeld. Dat was in de formatie. Dat is sowieso een ander proces. De Belastingdienst is een loyale organisatie. De politiek neemt besluiten; wij kunnen adviseren. Wij hebben dat advies gegeven, maar dat is niet opgevolgd. Daarna hadden we eigenlijk heel kort de tijd om een systeem te bouwen om die toeslagen te gaan uitkeren. U had het net over 2003. Toen hadden we echt groen licht. Dat betekent dat we effectief maar twee jaar hadden om een systeem te bouwen om aan 6 miljoen huishoudens zorg-, huur- en kinderopvangtoeslag uit te betalen. Bij mijn weten is toen alles op alles gezet om dat voor elkaar te krijgen binnen de dienst. Ik weet niet wat er in de parlementaire behandeling van de Awir, de Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen, allemaal gezegd is. Dat weet ik niet.

De heer **Azarkan**:

U sprak er net al over, maar wat waren nou de gevolgen van deze keuze voor de Belastingdienst?

De heer **Blansjaar**:

De gevolgen waren dat we een totaal nieuw systeem moesten bouwen, waarbij de kinderopvangtoeslag al een jaar eerder ging, namelijk in 2005. Dat systeem was houtje-touwtje eh ... Het was een houtje-touwtjesysteem. Punt.

De heer **Azarkan**:

Wij spreken straks nog wat uitgebreider over de ICT. Er moest dus heel snel een systeem worden gebouwd en daarvan zegt u: dat was houtje-touwtje. Wat deed deze keuze verder binnen de Belastingdienst?

De heer **Blansjaar**:

Eigenlijk was dat tot 2005 alleen maar de grote opgave om ervoor te zorgen dat er een systeem was om burgers erover te informeren dat er een verandering ging komen. Dat was tot en met 2005, toen ik bij de Belastingdienst kwam, de stand. Ik weet niet wat er toen nog meer voor effecten waren. Vanaf 2006 weet ik het effect wel.

De heer **Azarkan**:

Daar spreken we straks nog over door. Tot slot, voordat ik het woord geef aan mijn collega, mevrouw Maatoug. Nou lijkt het een heel sterk advies, gebaseerd op informatie, op dingen die de mensen die adviseren, ook echt goed kunnen weten. En het is nogal wat. Het is nogal wat als u zegt dat dat leidt tot risico's dat er fouten kunnen worden gemaakt et cetera. Hoe gaat dat in zo'n team als men geconfronteerd wordt met de keuze om het toch uit te voeren? Hoe gaat dat?

De heer **Blansjaar**:

Hoe dat in 2002 was, weet ik niet. Toen was ik er immers niet. Ik heb natuurlijk vaak advies gegeven, maar ik heb geen 100% score gehaald, bij lange na niet. We komen zo meteen ongetwijfeld nog op de Bulgarenfraude. Tja, dat heeft een behoorlijk groot effect op zo'n team. Over de eigen bijdrage in de kinderopvangtoeslag hebben wij geadviseerd: doe het niet, want het is disproportioneel. Dat hebben we aan twee bewindspersonen gemeld. Althans, mijn collega heeft dat gedaan.

De heer **Azarkan**:

Welke twee bewindspersonen waren dat?

De heer **Blansjaar**:

Weekers en Wiebes. Dat gebeurde niet en wij vonden dat volstrekt belachelijk. Dan krijg je dus inderdaad dat cynisme de overhand gaat voeren, omdat wij het wel zien. Het kwam ook uit. In 2015 waren we weer door een aantal crisissen gehobbeld. Toen zijn heel veel collega's, of ten minste twee, uitgevallen vanwege een burn-out. Zelf heb ik toen fysieke klachten gekregen, domweg doordat het vreselijk is als er niet geluisterd wordt maar het zich wel voltrekt. Dat is gewoon ... Ja.

De heer **Azarkan**:

Ik geef het woord aan mevrouw Maatoug.

Mevrouw **Maatoug**:

Ook vanuit mij goedemorgen, meneer Blansjaar. U sprak net met de heer Azarkan over de uitvoering en de ICT. Daar zou ik graag met u verder over willen spreken in dit verhoor. De Dienst Toeslagen maakt in 2005 gebruik van het Algemeen Toeslagen Systeem, een ICT-systeem dat speciaal voor de verwerking van het toeslagenstelsel is ontwikkeld. In de eerste jaren keerde de Dienst Toeslagen jaarlijks 100 miljoen betalingen uit. Bij elkaar ging het om ongeveer 11 miljard euro op jaarbasis. U knikt. U herkent de aantallen. Wat waren de ervaringen met het Algemeen Toeslagen Systeem in de eerste jaren na de start van de Dienst Toeslagen?

De heer **Blansjaar**:

Ik heb twee crisismomenten in deze periode meegemaakt. Dit was de eerste. Dat was in 2006 of eigenlijk in december 2005. Dat was 2005, 2006 tot 2007 dus. Wij hebben onder stoom en kokend water een systeem neergezet. Dat bleek begin 2006 niet goed te werken. Bij mijn weten konden we voor 1 miljoen huishoudens een toeslag niet uitbetalen, deels uitbetalen, verkeerd uitbetalen, wat dan ook. Dat kwam doordat het systeem eigenlijk niet goed omging met wijzigingen in de eerste aanvragen. Wat bedoel ik daarmee? Soms werd er eerst een wijziging verwerkt, bijvoorbeeld een scheiding, en daarna kwam de verwerking van de aanvraag en dan hoorden degenen die gescheiden waren, voor het systeem ineens weer bij elkaar. Wij hebben toen heel snel ...

Mevrouw **Maatoug**:

Ik onderbreek u even, meneer Blansjaar. Hoe kom je daar dan achter?

De heer **Blansjaar**:

Hoe kom je daarachter? We hadden toen heel veel publiciteit. Dat is ook allemaal gedeeld met de Kamer. Mensen kregen gewoon geen geld. Waar ze eerst huursubsidie kregen, kregen ze ineens niks, maar de huur liep wel door. Dus we kregen toen allemaal signalen, ook van de BelastingTelefoon, via de Kamer, maakt niet uit waarvandaan, van ...

Mevrouw **Maatoug**:

Dus al vrij snel wordt duidelijk dat daar vrij grote fouten in zaten die voor grote groepen mensen gevolgen hadden.

De heer **Blansjaar**:

Ja. Dat zijn de externe brieven, maar ook intern zagen we dat er heel veel niet verwerkt werd. Als je ziet dat er iets niet wordt verwerkt, dan betekent dat dat er ook niet uitgekeerd wordt. Dat werd vrij snel heel erg duidelijk. Ik weet ook nog dat – het zullen niet alle 30.000 collega's zijn geweest maar wel heel veel – duizenden medewerkers in het eerste kwartaal een heel weekend hebben overgewerkt om te proberen die aanvragen en die wijzigingen goed te zetten.

Mevrouw **Maatoug**:

U helpt ons door even heel specifiek te zijn. U had het over dat eerste crisismoment. Dan komt u erachter dat het niet een keer fout zit maar dat het systematisch fout zit.

De heer **Blansjaar**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Wat gebeurt er op zo'n crisismoment?

De heer **Blansjaar**:

Dan verandert de organisatie in een soort crisisorganisatie. Dan wordt meteen gevraagd: wat kunnen we doen, ook op de korte termijn; is het oplosbaar in het systeem? Dat is dan voor de langere termijn. Wat bleek? Door de korte tijd die we kregen voor het systeem, hadden we ook niet goed kunnen nadenken over noodscenario's. Als iemand zijn huurtoeslag bijvoorbeeld niet krijgt uitbetaald, kan een verhuurder zomaar dreigen met uitzetting. Er zijn in die tijd ook best veel mensen het huis uit gezet. Toen kwamen we erachter dat we geen spoedbetalingen konden doen. Nou, dat hebben we ingeregeld; normaal werd het één keer per maand uitbetaald.

Maar een spoedbetaling was soms nog te laat. Toen kregen we de superspoedbetaling. Dat kon dan ineens in één dag. We wisten op een gegeven moment welke soort aanvraag, welk type wijziging, moeilijk was. Dan kregen we een noodspoor. Dus op korte termijn gingen we als brandweerlieden proberen de branden te blussen en ervoor te zorgen dat de mensen het geld kregen waar ze recht op hadden, maar dat zorgde voor een crisisorganisatie.

Mevrouw **Maatoug**:

Ik vat u even samen om te checken of ik het goed begrijp. Een systeem moet in korte tijd worden gemaakt. Dat draait ongeveer een jaar en al heel snel komen jullie erachter dat het goed mis zit. Dan blijkt dat, omdat er te weinig tijd was, er ook in de ICT geen oplossingsmogelijkheden zijn. Dat moet dan handmatig gebeuren. U gaf het voorbeeld van de huurtoeslag. Daarvoor was er een huursubsidie. Dan krijgen mensen geen toeslag om de huur te betalen. Er vinden daardoor ook huisuitzettingen plaats. De Belastingdienst is niet in staat om spoedbetalingen te doen. U gebruikte het woord "superspoedbetalingen". Ook dat lukt niet ...

De heer **Blansjaar**:

Nou, uiteindelijk lukte dat wel, maar we hadden tijd nodig om dat in te regelen. Het gaat hier om hoge aantallen. Dat is niet een bankoverschrijving die iemand privé doet. Het gaat met hele grote batches tegelijk. Hoe regel je dat in? Hoe stem je dat af met de banken? Ik dacht in uw samenvatting te horen dat u zei: we werkten al een jaar met het systeem. Maar dat is niet waar. Het systeem voor de zorg- en huurtoeslag ging in december 2005 live. We kwamen er volgens mij twee maanden daarna achter dat het echt gewoon mis was.

Mevrouw **Maatoug**:

Dus het was gewoon meteen mis.

De heer **Blansjaar**:

Ja. Dat ging dan om, in mijn geheugen, 1 miljoen huishoudens.

Mevrouw **Maatoug**:

1 miljoen huishoudens.

De heer **Blansjaar**:

We zijn in die periode volstrekt transparant geweest. Dat is allemaal gemeld aan de Kamer. In 2006 is volgens mij de basis gelegd voor de

---

halfjaarrapportages die we hebben gemaakt; volgens mij zijn er tot 2018 halfjaarrapportages gemaakt. In die tijd hebben we dus ook nog gerapporteerd: waar zijn we mee bezig, wat is er aan de hand, welke oplossingen zijn er? We hebben de Kamer daar maximaal in meegenomen en over geïnformeerd. Dat was ook een van mijn taken toen. Dat had een grote impact. Vervolgens kwamen we in 2007 ...

Mevrouw **Maatoug**:

Nu gaan we naar het tweede crisismoment, denk ik. Of is dit nog steeds het eerste crisismoment?

De heer **Blansjaar**:

2006, 2007 is het eerste crisismoment. Dat ging over de voorschotten. Bij toeslagen moet een voorschot aan het einde van het jaar afgerekend worden, definitief worden vastgesteld. Toen kwamen we erachter dat die loonaangifteketen, waar ik het net over had, niet goed werkte, in zoverre dat we daar geen jaarinkomens uit konden halen. We hadden een effect naar de inkomstenbelasting toe, als contra-informatie, maar wat betreft toeslagen deden heel veel mensen geen aangifte inkomstenbelasting. Dat zijn die 1 miljoen huishoudens. Daarvoor hadden wij de gegevens nodig in de Polisadministratie. Die stond bij UWV. Dat bleek niet goed te kunnen worden opgeteld. Vervolgens konden wij in 2007 dus niet definitief toekennen. Het heeft weer een hele lange tijd geduurd, ik denk tot ongeveer 2011, voordat we daar ongeveer uit waren.

Wat betekende dat? 2006 was afgelopen en in 2007 zou iemand een afrekening krijgen. Die kreeg bijbetaald of moest terugbetalen. Dat werd 2008, dat werd 2009. De link met 2006 was voor die burger totaal weg. "Waarom moet ik terugbetalen? Waarom zo laat? Waar ging het ook alweer over?" De toeslagensystematiek, de wetssystematiek, zit zo in mekaar dat we aan het eind van elk jaar automatisch verlengen, in principe gegeven de aanvraag. Dus je wist in 2009 eigenlijk al dat ook 2007 en 2008 fout waren, omdat het inkomen dus niet goed was. Waar hebben we het dan over? Ik zei net al dat mensen het verzamelinkomen moeten schatten. Heel veel mensen gebruikten gewoon hun netto-inkomen. Dat deden ze dan maal twaalf en dat was het. Maar het netto-inkomen is veel te laag en hoe lager het inkomen dat je bij toeslagen opgeeft, hoe hoger de toeslag. Als daarna inderdaad het bruto-inkomen komt, dan moeten mensen terugbetalen. Dat zijn allemaal dingen waar we in die jaren achter kwamen, en met een vertraging.

Mevrouw **Maatoug**:

U gaf net in het gesprek met de heer Azarkan aan dat het proces van toeslagen al heel anders was dan innen, ook wat betreft achteraf vooruitkijken. U vertelde net dat de toeslagen over 2006 voorlopig werden uitgekeerd en dat in 2009 voor die mensen nog steeds geen definitieve toekenning plaatsvond. Daar kwamen jullie in 2007 achter, onder andere doordat de informatie uit de loonaangifteketen niet volledig was. En dat was niet voorzien.

De heer **Blansjaar**:

Dat was niet voorzien. Als het voorzien was, deden we ons werk echt serieus verkeerd. Dat is inderdaad waarmee we geconfronteerd werden.

Mevrouw **Maatoug**:

Welke opties lagen er op tafel om in die crisissituatie om te gaan met gegevens die er niet waren, maar waarvan men wel dacht: die hebben we?

De heer **Blansjaar**:

In eerste instantie is de samenwerking met het UWV in die tijd echt goed vormgegeven. Daarna hebben we ook het Ketenbureau Loonaangifteketen gekregen, dat samenwerkt met het UWV en de Belastingdienst. In eerste instantie is het, wederom, analyseren wat er gebeurt. Maar zonder dat inkomen, zonder dat gegeven, konden wij niet definitief vaststellen. Er zat geen noodspoor omheen. Het werd politiek ook als een minder groot probleem ervaren. Waarom? De mensen hadden hun voorschot al gekregen. Het voorschot was een tegemoetkoming in de kosten. Die hadden ze gekregen. Na die 1 miljoen initieel kregen we dat zo goed en zo kwaad als het kon in de klauwen.

Mevrouw **Maatoug**:

Meneer Blansjaar, u zegt: de politiek. Kunt u daar iets specifieker over zijn?

De heer **Blansjaar**:

Ja, want ook dit hebben we allemaal met de Kamer en met de bewindspersonen gedeeld, namelijk: wat moeten we hier doen? Het algemene gevoel was: ze hebben een voorschot gekregen en zitten niet te wachten op die kosten, dus we hebben iets meer tijd om dit te doen. Nou, misschien ...

Mevrouw **Maatoug**:

Versta ik u goed dat u zegt: het snel uitbetalen van het voorschot was

---

belangrijker; dat is de afweging van de bewindspersoon en die is ook door een meerderheid van de Kamer gesteund?

De heer **Blansjaar**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Oké. En even checken of ik het goed begrijp: als je in 2008 als burger verkeerde informatie had gegeven, bijvoorbeeld omdat je je nettosalaris keer twaalf deed, kon je in 2009 geconfronteerd worden met de verkeerde toeslagen die al die jaren daarvoor waren uitgekeerd.

De heer **Blansjaar**:

U noemt 2008, maar tussen 2008 en 2009 zit maar één jaar. Maar als je in 2006 een verkeerde inschatting maakte, kreeg je in 2009 de definitieve toekenning. Dan zat er inderdaad een doorwerking in.

Mevrouw **Maatoug**:

Ja, en dat was bekend?

De heer **Blansjaar**:

Dat is de systematiek van de toeslagen. Er is een aanvraag. De gedachte was: één keer een aanvraag. Als er wijzigingen waren, moesten burgers die doorgeven. Denk aan een verandering in inkomen of in gezinssamenstelling. Aan het einde van het jaar werd het bedrag van die aanvraag automatisch gecontinueerd. Dat zit ook in de Awir. Maar als er in de aanvraag iets niet goed stond, dan werd die automatisch meegenomen naar het jaar erna. Toen 2007 ook voorbij was, hebben we gekeken, ook onder druk van de Kamer – "druk van de Kamer" klinkt negatief, maar die hielp echt wel – wat we konden doen om te voorkomen dat ... Inmiddels hadden we het opgelost met het loongegeven. Dat hadden we onder de knie kregen. We kregen nu het goede loongegeven. Maar dan nog zag je dat burgers het jaar erna heel veel moesten terugbetalen. Overigens kreeg ongeveer net zo'n grote groep nabetaald. Het was dus niet zo dat iedereen moest terugbetalen. De ordegraote was volgens mij: 10% zat goed en had geen nabetaling of bijbetaling en ...

Mevrouw **Maatoug**:

Dus van alle mensen die toeslagen aanvragen, zat 10% goed?

De heer **Blansjaar**:

Ja, 50% moest terugbetalen en 40% kreeg nabetaald. Al die gegevens stonden al die jaren ook in de halfjaarrapportages.

Mevrouw **Maatoug**:

In de rapportages die ook richting de Kamer gingen.

De heer **Blansjaar**:

Ja, beide Kamers kregen die. Dus het is niet nieuw wat ik hier vertel. Dat hebben we gewoon netjes gemeld. Je zag alleen ook hele grote uitschieters. Mensen moesten soms duizenden euro's terugbetalen, met name wat betreft de kinderopvangtoeslag. Ik heb het nu niet over de eigenbijdrageproblematiek. Dit is gewoon de normale systematiek van toeslagen. Dat zat 'm in het niet goed schatten van het aantal uren of in het niet goed schatten van het inkomen. Daardoor kregen we steeds meer de druk, ook van de Kamer, zo van: kan daar niet iets aan gebeuren? We hebben van alles geprobeerd. Er werd gezegd: de Polisadministratie is nu op orde, dus dan neem je dat gegeven toch? Maar de Polisadministratie kijkt nog steeds achteruit. Wij krijgen gegevens van de werkgevers van twee maanden daarvoor. Dan kijk je dus nog steeds achteruit en kijk je in bijvoorbeeld maart naar januari. Ja, dat zegt dus nog steeds niks over de rest van het jaar. Daar hebben we dus naar gekeken. We hebben gekeken of we een meer actueel inkomen konden nemen dat de burger zelf heeft opgegeven, maar dat werkte eigenlijk ook niet. We hebben heel veel analyses gedaan om te bekijken hoe we toch een betere voorspeller konden zijn.

Mevrouw **Maatoug**:

Wat is er uiteindelijk gedaan?

De heer **Blansjaar**:

Zolang ik dit dossier heb gedaan, is dat eigenlijk zo gebleven. Dat is 2013 ongeveer. Maar ik weet niet hoe het nu is.

Mevrouw **Maatoug**:

Oké. U had twee crisismomenten.

De heer **Blansjaar**:

Ja, dit was 2006, 2007. Het andere crisismoment is 2013, 2014.

Mevrouw **Maatoug**:

Daar komen we ook later over te spreken. Ik vraag het toch even: waren deze problemen van tevoren al voorzien, specifiek wat betreft de ICT?

De heer **Blansjaar**:

Er was aangegeven: "Pas op, wij krijgen een veel te korte tijd om dit te doen. Als er een heel korte tijd is om dit te doen, dan loop je het risico dat het niet goed gaat." Wat ik uit de overlevering heb teruggekregen, is dat het door de bewindspersoon, het kabinet, werd geaccepteerd. Want het hogere doel, de invoering van de Zorgverzekeringswet, moest gehaald worden.

Mevrouw **Maatoug**:

Dus er is een risico-inschatting gemaakt. Van tevoren is aangegeven, zo heeft u net heel duidelijk tegen de heer Azarkan gezegd: doe het niet bij ons, want we voorzien fundamentele risico's. Toen resulteerde ook de korte tijd voor de inregeling van de ICT in grote risico's, die ook samenhangen met de beleidsmatige risico's rond voorschotten en de informatie die nodig was.

De heer **Blansjaar**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Oké. U heeft duidelijk aangegeven hoe de Dienst Toeslagen heeft gereageerd op deze problemen. Kunt u de commissie nog een keer vertellen – dat deed u net al, maar net hebben we er wat meer tijd voor genomen – wat in die eerste jaren de crisisorganisatie was? Hoe heeft de Belastingdienst om die ICT-problemen heen gewerkt? Hoe is dat opgevangen?

De heer **Blansjaar**:

Eromheen zijn allemaal noodsporen gebouwd. Dat zijn eigenlijk aparte systemen die een soort hulpconstructies waren op het hoofdsysteem. Dat was, inderdaad, de superspoedbetaling, maar ook het noodspoor; zo heette die ook. We wisten op een gegeven moment welke aangiften of aanvragen voor wijzigingen goed gingen of niet. Die werden dan uit het systeem gehaald of al gelijk in een noodspoor gezet. Dan heb ik het niet over de Dienst Toeslagen alleen. Het gaat met name ook over de directie Centrale Administratieve Processen. Die verzorgen binnen de Belastingdienst de massale stromen. Denk ook aan de collega's van IV. Het is dus niet sec de Dienst Toeslagen die dit doet. Het is een samenwerking tussen alle dienstonderdelen. Dat is tot op de dag van vandaag ook nog het geval. Die zijn daar dus mee bezig geweest, ook handmatig. Tegelijkertijd analyseerden

---

we of het systeem dat we gebouwd hadden aanpasbaar was. De vraag was: kunnen we het nog zo aanpassen dat noodsporen afgebroken kunnen worden en ... Volgens mij is eind 2007, begin 2008 de conclusie getrokken dat het systeem dat toen gebouwd was niet aanpasbaar was.

Mevrouw **Maatoug**:

Die conclusie werd getrokken toen men al bezig was. Zijn de risico's van het ICT-systeem voor invoering en ingebruikneming van het IT-systeem via een uitvoeringstoets of op een andere manier in kaart gebracht?

De heer **Blansjaar**:

Dat weet ik niet. Dat heb ik niet meegekregen. Dat hebben andere collega's gedaan. Ik weet niet of deze risico's ... Het risico dat we een probleem zouden hebben, is gezien. Dat zei ik net. Dat was politiek geaccepteerd, althans, door de bewindspersonen. Als die specifieke zaken waren geconstateerd, verwacht ik dat er ook wel noodscenario's zouden zijn geweest. Maar die waren er niet, dus ik vermoed dat dit niet bedacht is.

Mevrouw **Maatoug**:

Hoelang hebben deze ICT-problemen aangehouden?

De heer **Blansjaar**:

Tot en met 2011.

Mevrouw **Maatoug**:

Tot en met 2011.

De heer **Blansjaar**:

In december 2011 is het huidige toeslagensysteem live gegaan. Dat is een fundamenteel ander systeem dan het systeem dat er was.

Mevrouw **Maatoug**:

Wat kregen burgers die een toeslag hadden aangevraagd mee van deze ICT-problemen?

De heer **Blansjaar**:

De 1 miljoen mensen die geen of te laat een toeslag kregen et cetera hebben daar heel veel last van ondervonden. Dat moge duidelijk zijn. Nu krijgen we een beetje een paradox die door het hele verhaal heen gaat lopen, want die komt zo meteen ook terug bij de Bulgarenfraude. Als ik zeg dat het enorme aantal van 1 miljoen mensen, of huishoudens, hier last van heeft gehad, dan

---

betekent dat ook dat 4 tot 5 miljoen mensen er geen last van hebben gehad. 80% heeft in de beginfase dus eigenlijk geen problemen gehad. Dat is wat we zo meteen ook zullen zien. Het gaat telkens om de vraag waar je naar kijkt. Op een gegeven moment kregen we het ondanks het beginsysteem, waarover ik het net had, voor elkaar dat 90% tot 95% goed ging.

Mevrouw **Maatoug**:

U zei net: 10% goed, de helft moest terug ...

De heer **Blansjaar**:

Ja, maar dat heeft niets met de ICT-systemen te maken. Dat heeft met de wetssystematiek te maken.

Mevrouw **Maatoug**:

Dus dat miljoen betreft het aantal mensen dat geraakt is door de ICT-systemen?

De heer **Blansjaar**:

Die zijn geraakt door de ICT-systemen, en 4 tot 5 miljoen huishoudens ... Ik heb het over huishoudens. Dat betekent dat er meer mensen achter zitten. Het kan namelijk een eenpersoonshuishouden zijn, maar ook een meerpersoonshuishouden. Maar in principe ging in de beginfase 80% goed. Dat was ook logisch, want de zorgtoeslag is, zoals ik net al zei, een makkelijke toeslag.

Mevrouw **Maatoug**:

We gaan door. U kunt straks in andere onderdelen van het verhoor de paradox vast weer aanhalen als u die van toepassing vindt. U heeft net duidelijk aangegeven dat het uitkeren van toeslagen een nieuw proces was voor de Belastingdienst en ook voor de cultuur. De Belastingdienst was als organisatie immers specifiek gericht op het innen van belastingen. Voor de Belastingdienst is het begrip "compliance" belangrijk. Kunt u vertellen wat compliance betekent?

De heer **Blansjaar**:

De beste Nederlandse vertaling daarvan is de mate waarin burgers en ondernemers zich vrijwillig, dus uit zichzelf, houden aan wet- en regelgeving.

Mevrouw **Maatoug**:

Dus zich vrijwillig, uit zichzelf, houden aan wet- en regelgeving.

De heer **Blansjaar**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Welke rol speelt compliance bij handhavings- en fraudebeleid van de Belastingdienst?

De heer **Blansjaar**:

Wij schieten vrij snel in de alarmfase als wij merken dat de compliance in gevaar komt.

Mevrouw **Maatoug**:

Waarom?

De heer **Blansjaar**:

Wat wij kunnen qua toezicht en fraudeopsporing is op een bepaald principe gebaseerd en heeft ook een bepaalde capaciteit. Als mensen denken "nou, hier ga ik maar niet aan voldoen", dan komt er minder belasting binnen. Als we dan niet kunnen optreden, krijg je een soort Griekse toestanden. Een paar jaar terug was de compliance in Griekenland zo ver heen dat de belastingheffing instortte. Je hebt dan namelijk niet het apparaat en niet de capaciteit om daartegen op te treden. Er is dus een balans tussen de capaciteit die de Belastingdienst heeft en krijgt en de mate waarin er vrijwillig wordt voldaan aan wet- en regelgeving. Als alle mensen in Nederland zeggen "nou, ik ga geen belasting betalen", dan gaat de Belastingdienst het niet voor elkaar krijgen om die belastingen binnen te krijgen.

Mevrouw **Maatoug**:

Dus eigenlijk is het hele systeem gebouwd op die norm?

De heer **Blansjaar**:

Ja, en op vertrouwen.

Mevrouw **Maatoug**:

Raakt die compliance van de Belastingdienst ook het handhavings- en fraudebeleid van de Dienst Toeslagen?

De heer **Blansjaar**:

Zeker.

Mevrouw **Maatoug**:
Waarom?

De heer **Blansjaar**:

De media hebben het – dat gebeurt nog steeds – over de Belastingdienst en Toeslagen, maar dat is voor heel veel mensen gewoon hetzelfde. Als het beeld over toeslagen is "je krijgt heel makkelijk geld en ze komen er toch niet achter", dan raakt dat ook iets bij de belastingen, zo van: hé, waarom zou ik het opgeven, want ze komen er toch niet achter. Daar zit een bepaald sentiment achter. Dus ja, als u gaat zeggen: net als met de Bulgarenfraude ... Daar was de grootste bedreiging dat er een methode, een systematiek, naar voren kwam die heel makkelijk te kopiëren was. Dan raakt het de compliance en dus ook de belastingenkant, zo van: als het daar zo makkelijk is, dan kunnen we het hier ook makkelijk doen. Daar zijn we heel erg beducht voor.

Mevrouw **Maatoug**:

U lijkt in het antwoord onderscheid te maken tussen het materiële risico en het beeld van het risico.

De heer **Blansjaar**:

Ja, dat klopt. De burgers of ondernemers die belasting moeten betalen, worden ook gewoon beïnvloed door wat er in de krant staat en wat er op televisie wordt gezegd et cetera. Dat heeft effect op hoe zij tegen de Belastingdienst, belastingheffing of toeslagen aankijken. De impact daarvan is soms nog wel groter dan het materiële belang. De Bulgarenfraude was in omvang niet eens zo groot, maar de systematiek die daarmee werd gepresenteerd, was heel makkelijk kopieerbaar. En als meer mensen dat gaan doen, dan komt de compliance in gevaar.

Mevrouw **Maatoug**:

En dat is een probleem.

De heer **Blansjaar**:

Ja, dat is ook een probleem waar we naar kijken. We kijken wel degelijk naar bijvoorbeeld handhavingscommunicatie. Dat is best lastig, want compliance kun je niet in geld uitdrukken. Dat gaat niet. Op een gegeven moment was er iemand in een flat die dacht in een soort vrijstaat te leven. Die hebben we met heel veel bombarie opgepakt. Het leverde niks op, want het was een kale kip, maar het effect in de buurt was dat men dacht: "Ho, oké, wacht even. Ze komen echt wel optreden. Ze komen je echt wel oppakken. Je komt

---

er niet mee weg." Daardoor zeggen meer mensen: laten we ons dan toch maar aan de ...

Mevrouw **Maatoug**:

Ik ga u proberen samen te vatten. Zegt u daarmee dat er ook interventies worden gedaan voor een compliance-effect?

De heer **Blansjaar**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Oké. In hoeverre heeft de keuze om het toeslagensysteem onder te brengen bij de Belastingdienst invloed gehad op het gevoerde handhavingsbeleid en fraudebeleid bij de Dienst Toeslagen?

De heer **Blansjaar**:

De Dienst Toeslagen is destijds volgens mij voor 50% gevuld met mensen die bij Binnenlandse Zaken, toentertijd VROM, vandaan kwamen, want dat waren mensen die bij de huursubsidie hadden gewerkt, en voor 50% vanuit de Belastingdienst. Het innen werd door de andere dienstonderdelen gedaan. Als mensen te veel toeslag betaald hadden gekregen, dan werd dat geïnd door de Belastingdienst, de blauwe kant. Dat heeft ongetwijfeld een effect op elkaar gehad. Dan ga ik weer terug naar de cultuur van het heffen en innen.

Mevrouw **Maatoug**:

We hebben in dit verhoor net best uitgebreid gesproken over de ICT-problemen in de eerste jaren, tot en met 2011. Werd er in die periode gehandhaafd?

De heer **Blansjaar**:

Zeker.

Mevrouw **Maatoug**:

Hoe gebeurde dat?

De heer **Blansjaar**:

Daar was dan de Dienst Toeslagen voor. Dat was een toezichthoudende organisatie. Dat gebeurde in principe achteraf met de aanvragen: klopt het? Je kan zeggen: het definitief toekennen het jaar daarna is ook een handhavingsmechanisme.

Mevrouw **Maatoug**:

Ik onderbreek u dan even, want u gaf net aan dat er in de eerste jaren geen definitieve toekenning kon worden ...

De heer **Blansjaar**:

Jawel, het was alleen in het eerste jaar, 2007, echt een probleem, maar daarna kregen we het steeds beter in orde. Op een gegeven moment hebben we in de loonaangifteketen – volgens mij zei ik dat al, anders ben ik onduidelijk geweest – wel degelijk het lek boven tafel gekregen en kregen we wel snel de loongegevens.

Mevrouw **Maatoug**:

Dus op een gegeven moment is dat gelukt.

De heer **Blansjaar**:

Dat is wel gelukt, alleen het systeem met de aanvragen en het verwerken van de wijzigingen ijfde door tot 2011.

Mevrouw **Maatoug**:

Oké. Kan ik concluderen dat in die periode, in de fase dat het niet lukte om definitief toe te kennen, handhaven moeilijker is?

De heer **Blansjaar**:

Bij de zorg- en de huurtoeslag zal dat ongetwijfeld moeilijker zijn geweest, want je hebt geen contra-informatie.

Mevrouw **Maatoug**:

En als je geen contra-informatie hebt ...

De heer **Blansjaar**:

Dan wordt het sowieso lastig. Ik weet dat we in die tijd wel met de kinderopvangtoeslag bezig waren, omdat we daar vanaf moment één zagen ... Nou, dat is niet helemaal waar. Volgens mij zagen we in 2007 al uitwassen ontstaan bij de kinderopvangtoeslag, en later met name ook bij de gastouderopvang. Dat zagen wij wel. Dat konden we wel zien door controles et cetera, et cetera. Maar voor de huur- en zorgtoeslag ... Bij de zorgtoeslag is de handhaving eigenlijk ontstaan toen wij op voorhand de koppeling konden maken met het gegeven of iemand verzekerd was. In de jaren ervoor werd gewoon aan de toeslaggerechtigden gevraagd: stuur uw polis in. Dat was ook een vorm van toezicht en handhaving.

Mevrouw **Maatoug**:

Ik geef het woord aan de heer Azarkan.

De heer **Azarkan**:

Dank, mevrouw Maatoug. Meneer Blansjaar, nog even kort over compliance, over dat deel van de mensen dat uit zichzelf alles netjes aanlevert en belasting vrijwillig betaalt, zeg ik maar even. Hoe wordt nou uitgedrukt welk percentage dat moet zijn?

De heer **Blansjaar**:

Wat ik net zei in mijn antwoord is: we kunnen dat niet in euro's uitdrukken.

De heer **Azarkan**:

Maar ook niet in welk deel van de mensen dat zou moeten zijn?

De heer **Blansjaar**:

Nee. Nee. Het effect ... Even kijken of ik een voorbeeld kan geven. Ik gaf net aan: de persoon die werd opgepakt in een flat en dacht dat die overal ... Dan zou je dus moeten meten wat die mensen in die flat deden voordat we ingrepen en daarna. Maar dat effect krijg je niet los van bijvoorbeeld het gegeven dat iemand meer of minder is gaan verdienen, dus dat kan je niet inschatten. Je kan het niet materieel maken.

De heer **Azarkan**:

Nee. En wat was nou het moment dat daar echt serieuze zorgen over waren, zo van: dit gaat misschien wel ...

De heer **Blansjaar**:

Ja, serieuze zorgen waren er natuurlijk al vanaf moment één. Ongecontroleerd uitbetalen is hetzelfde als de sleutels in je auto laten zitten. Dat was er gewoon vanaf moment één.

De heer **Azarkan**:

Maar dat sloeg op toeslagen.

De heer **Blansjaar**:

Ja.

De heer **Azarkan**:

Maar ik heb u ook horen zeggen: voor de mensen is

Belastingdienst/Toeslagen de Belastingdienst. Het had dus ook effect kunnen hebben op ondernemers, mkb of inkomstenbelasting.

De heer **Blansjaar**:

Ja.

De heer **Azarkan**:

Dat was een serieuze zorg?

De heer **Blansjaar**:

Ja. Dat was een serieuze zorg. Dat is altijd. Dat is volgens mij zelfs nu nog steeds onze serieuze zorg. Compliance is een groot goed, want dat is de basis voor onze belastingheffing.

De heer **Azarkan**:

Eigenlijk zegt u: we kunnen gewoon niet op alles handhaven.

De heer **Blansjaar**:

Nee, klopt.

De heer **Azarkan**:

Bijna 100% van de mensen moet dat uit zichzelf willen doen. Dan kunnen we een klein beetje controleren. En als we daardoorheen zakken, gaat het mis.

De heer **Blansjaar**:

De percentages ken ik niet, maar het komt er wel op neer dat als er heel veel grote groepen zijn ... U noemde 99%. Ik weet niet of dat 99% of 98% is.

De heer **Azarkan**:

We hebben hier mensen gehad die zeiden dat het op sommige onderdelen over 90%, 95%, 97% ging. Dat deel van de mensen deed uit zichzelf gewoon ...

De heer **Blansjaar**:

Het is in ieder geval ver boven de 90%. Anders gaat het niet goed. Nee.

De heer **Azarkan**:

Helder. Ik wil met u verdergaan over de maatregelen om misbruik en oneigenlijk gebruik van de gastouderopvang tegen te gaan. U sprak daar

---

kort over en kreeg daar signalen over. Als ik het goed heb, zijn die maatregelen vanaf 2008 genomen.

De heer **Blansjaar**:

Eh ... Dat durf ik niet helemaal te zeggen, want ik weet dat het Landelijk Register Kinderopvang in 2010 is ingegaan. Ik weet dus niet helemaal zeker of het 2008 is. In 2008 kwam er wel steeds meer aandacht voor de ... 2008 was het moment dat gezien werd: hé, verhip, we geven veel te veel uit aan de kinderopvangtoeslag. Het waren overschrijdingen bij het ministerie van OCW. Daar zat het toen. Daarvoor zat de kinderopvangtoeslag bij het ministerie van Sociale Zaken. Daarna is het weer teruggegaan naar Sociale Zaken. Het doel van de kinderopvang is enerzijds arbeidsparticipatie; dat is een dossier van Sociale Zaken. Anderzijds kan je zeggen: het is vroege en voorschoolse educatie, dus zit het bij OCW.

De heer **Azarkan**:

Ik ga heel even terug naar dat moment in 2008; sorry dat ik u onderbreek. U geeft aan: wij kregen toen door dat er meer uitgegeven werd dan wij dachten. Dat koppelt u toch enigszins aan ... Ik begon eigenlijk over alles wat te maken heeft met misbruik.

De heer **Blansjaar**:

Ja?

De heer **Azarkan**:

Hoe wisten u en uw collega's nou dat die overschrijding, dus meer betalen dan er in de begroting stond en dan men dacht te gaan betalen, meteen iets met misbruik of fraude te maken had?

De heer **Blansjaar**:

Eén. In de toeslagen ... Ik moet even een uitstapje maken naar hoe de toeslagen op de begrotingen uitwerken. Ik doe ook nog een stapje terug. De beleidsdepartementen die verantwoordelijk zijn voor de wet ... Kinderopvangtoeslag was in 2008 van OCW, zoals ik al zei, dus het programmagedeld stond op de begroting van OCW. Als daar een overschrijding op zit, kan OCW naar de minister van Financiën, niet naar de Belastingdienst maar naar de Inspectie der Rijksfinanciën, en vragen: mag ik meer geld hebben? Het antwoord is in ongeveer 99% van de gevallen: nee.

De heer **Azarkan**:

"Nee. U lost het maar op binnen uw eigen domein."

De heer **Blansjaar**:

Binnen uw eigen begroting. Dat betekent dat een beleidsdepartement dan een vervelende keuze krijgt, namelijk om te bezuinigen of om bepaald beleid niet uit te voeren wat het wel wil doen. Dat geldt net zo hard voor de huursubsidie. Dit zit nu bij BZK. Daar geldt hetzelfde voor. Dus wat gebeurde er? In eerste instantie, in 2005, toen ... Ik moet even dat aanloopje nemen.

De heer **Azarkan**:

Ik ga met u mee.

De heer **Blansjaar**:

In 2004 was een van de belangrijkste redenen om het uit de inkomstenbelasting te halen – toen was het een aftrek, zoals ik net zei – dat het budgettair onbeheersbaar was. Voor de begrotingen konden ze budgettair niet goed voorspellen wat de kosten zouden zijn van de kinderopvang.

De heer **Azarkan**:

Budgettair onbeheersbaar: is het dan niet in te schatten of is het te veel?

De heer **Blansjaar**:

Nee, het was toen niet in te schatten, met als uitkomst ...

De heer **Azarkan**:

Niet in te schatten. Het paste niet bij de systematiek van hoe men inschattingen maakte van kosten.

De heer **Blansjaar**:

Juist. En als je het niet kan inschatten en het is een probleem, dan is de conclusie dus dat het te veel is. Dat is de budgettaire invalshoek. In 2005 is er een toeslag van gemaakt. Eigenlijk was er in 2005 en 2006 sprake van onderuitputting: het omgekeerde. Ouders wisten eigenlijk niet goed de weg naar die toeslag te vinden.

De heer **Azarkan**:

Het was een nieuwe regeling.

De heer **Blansjaar**:

Een nieuwe regeling, vooraf aanvragen ...

De heer **Azarkan:**
Mensen wisten het niet.

De heer **Blansjaar:**
... en niet achteraf aftrek. Als er onderuitputting is, dan kan je de conclusie trekken dat je beleidsdoelstelling niet wordt gehaald. Als de beleidsdoelstelling arbeidsparticipatie is – mensen krijgen een tegemoetkoming in de kosten, zodat ze kunnen gaan werken – maar er weinig gebruik van wordt gemaakt, zal de arbeidsparticipatie ook niet toenemen. Daarna is er sprake geweest van intensivering. De bijdrage, de kinderopvangtoeslag, is verhoogd. Toen wisten de ouders wél de weg naar de kinderopvangtoeslag te vinden, en ook naar de gastouderopvang. Het punt is: in die tijd zijn we tegen heel wat constructies aangelopen.

De heer **Azarkan:**
U heeft het over 2008 of 2007/2008?

De heer **Blansjaar:**
Over 2006/2007. Toen zijn we tegen constructies aangelopen. We liepen bijvoorbeeld tegen het volgende aan; in 2008 speelde dat ook. We kregen te maken met straten die op elkaars kinderen gingen passen. De burens gingen op de kinderen van de burens passen, het hele rijtje door. We kregen te maken met opa-oma-opvang. Wat ik nu noem, is geen misbruik, want misbruik is, volgens mijn definitie, iets wat in strijd is met de wet.

De heer **Azarkan:**
Misbruik mag gewoon niet.

De heer **Blansjaar:**
Mag niet. Punt. Dan hebben we oneigenlijk gebruik. Oneigenlijk gebruik is strikt genomen iets wat mag volgens de wet.

De heer **Azarkan:**
Ja, dus wat men in die straat deed, mocht van de wet.

De heer **Blansjaar:**
Dat mocht. Opa en oma mocht van de wet.

De heer **Azarkan:**
Opa en oma mocht van de wet.

De heer **Blansjaar**:

Is het wat de wetgever of de beleidsmakers beoogden of bedoelden? Nee. Voordat opa-oma-opvang en gastouderopvang bestond, pasten opa's en oma's ook al op de kleinkinderen. En ineens kregen ze voor hetzelfde betaald. Het effect op de arbeidsparticipatie is nul, want die ouders werkten al omdat opa en oma de kleinkinderen opvingen. Is het dus zo bedoeld? Nee. Is het fraude? Nee.

Dat soort zaken zagen wij dus. We zagen ook dat de gastouderopvang ... Ik heb afgelopen maandag nog naar TROS Radar gekeken en daar werd ook gerefereerd aan het feit dat gastouderopvangbureaus als paddenstoelen uit de grond schoten rond 2008. Het was eigenlijk heel makkelijk. Je hoefde eigenlijk niks te doen. Je moest mensen bij elkaar brengen en je kon gewoon een bemiddelingspremie innen. Dat was toen al een zorg, een grote zorg, ook omdat bij een kinderopvanginstelling – dus bij een vaste inrichting en niet bij een gastouderbureau – ondernemers zitten, die personeel in dienst hebben en die loonbelasting en vennootschapsbelasting moeten betalen. Die hebben een hele andere kijk op de kinderopvangtoeslag en de relatie met de ouders. Tussen degene die opvangt en de ouder is bijvoorbeeld ook geen familiale of vriendschappelijke relatie. Bij de gastouderopvang ontbrak dat. Je kreeg dus een aaneenschakeling: de ouder kende de opvangouder en ze hadden iemand nodig om die driehoek te doen. Die kreeg ineens een belang om zo hoog mogelijke toeslagen te gaan vragen. Dat zagen wij ook voorbijkomen. Toen kregen we ook het probleem van het gratis opvangen. Volgens mij was het destijds de Oma van Roodkapje – dat was een gastouderbureau – die openlijk op de website aangaf dat je bij hen gratis kinderopvang had.

Dat werd naar voren gebracht. Dat kwam samen met de budgetoverschrijding bij OCW. Het eerste wat je gaat doen, is dat je kunt zeggen: dan gaan we bezuinigen.

De heer **Azarkan**:

Maar toch even. Daar kom ik op. U legt heel goed uit wat het verschil is tussen oneigenlijk gebruik en misbruik. Ik hoor u tot nu toe eigenlijk alleen maar voorbeelden geven van oneigenlijk gebruik. U noemt de signalen waaruit blijkt dat mensen op een creatieve manier aan de slag gingen, maar het was wel allemaal binnen wat de wet bedacht had.

De heer **Blansjaar**:

Ja.

De heer **Azarkan**:

Maar toch even mijn vraag. Wanneer kwamen er signalen bij u binnen over misbruik?

De heer **Blansjaar**:

Volgens mij hebben we de eerste grote zaak daarin ook rond 2007/2008 gehad, denk ik.

De heer **Azarkan**:

Welke was dat? Weet u dat?

De heer **Blansjaar**:

Dar el Hanan. Dat was volgens mij een gastouderbureau. Daar was overduidelijk sprake van fraude. Waarom? De verklaringen omtrent gedrag waren vervalst. Dat heeft justitie ook zelf vastgesteld. Er was geen sprake van opvang. We konden de kinderen niet vinden. Ja, dat is fraude. Die zijn ook opgepakt.

De heer **Azarkan**:

En dat ging via het strafrechtelijk traject, via het OM.

De heer **Blansjaar**:

Ja, via het strafrechtelijk traject. Dat was fraude. Daar was dus wel degelijk sprake van.

De heer **Azarkan**:

Als u nou probeert even terug te halen ... U geeft een aantal voorbeelden van oneigenlijk gebruik. U geeft ook aan dat er ook echt misbruik plaatsvond. Kon u nou met uw collega's met die informatie inschatten wat de omvang was?

De heer **Blansjaar**:

Van de fraude? Met de middelen die wij hadden en de manier waarop gefraudeerd werd, althans, de manieren die we te pakken hadden, konden we wel inschatten dat er wel een vrij makkelijke manier was om te frauderen. Dan zeg ik wederom niet "dat was heel groot", want ...

De heer **Azarkan**:

Toch even. Ik pak toch even heel specifiek de casus-Dar el Hanan. Als u zegt dat je heel makkelijk kon frauderen, dan hebben ze valsheid in geschrifte gepleegd, als ik het goed hoor. Dat kan altijd. Dat kan bij elke organisatie.

De heer **Blansjaar**:
Klopt.

De heer **Azarkan**:
Ik probeer heel even te kijken naar de systematiek in die situatie. Er is een forse overschrijding. Dat geeft problemen op de begroting. Dat is eigenlijk de aanleiding om te zeggen: laten we er nog eens even in duiken. En dan zegt u: we zagen een aantal vormen van oneigenlijk gebruik en misbruik. Ik probeer vast te stellen of er een idee was van de verhouding. Welk deel sloeg nou op misbruik, of fraude? Welk deel sloeg nou op oneigenlijk gebruik?

De heer **Blansjaar**:
Ik denk met ... Het zat toen voornamelijk op het ... Het is dubbel. Ik snap dat u het verwarrend vindt. Het zat met name op het oneigenlijk gebruik. We konden zien hoeveel opa-oma-opvang er was. Dat konden we zien.

De heer **Azarkan**:
Dus als ik het goed heb, zegt u eigenlijk: de vormen van oneigenlijk gebruik, waarmee zelfs geadverteerd werd ... Dat lijkt mij niet de meest logische manier om fraude te plegen. Tenminste, ik zeg "fraude", maar ook "misbruik" en "oneigenlijk gebruik". Er zijn verschillende termen; we kennen ze. Ik probeer vast te stellen dat u zegt: we zagen verschillende vormen van oneigenlijk gebruik en dat sloeg eigenlijk op het merendeel. Van misbruik noemt u één zaak. Waren er nog andere zaken in die tijd?

De heer **Blansjaar**:
In die tijd hadden we volgens mij ook nog een ander gastouderbureau, maar daar was uiteindelijk sprake van gewoon een hele berg met misverstanden. Daar leek het alsof het fraude was, maar de beste gastouderhouder had gewoon dingen niet begrepen. Dat hebben we ook niet aangemerkt als fraude. Dan zie je dat er soms ook onduidelijkheid zit bij een ondernemer, een ouder of gastouder.

Een ander punt – ik weet niet of dat nou fraude is of niet; daar kun je een hele discussie over hebben – is het feit dat het inkomen dat een gastouder verdient met deze constructie, moet worden opgegeven bij de inkomstenbelasting. We zagen zeker in de beginjaren dat dat niet altijd gedaan werd.

De heer **Azarkan**:

Nee. Overigens viel dat buiten Toeslagen.

De heer **Blansjaar**:

Ja. Dat was inkomstenbelasting.

De heer **Azarkan**:

Dat was inkomstenbelasting.

De heer **Blansjaar**:

Ja, maar dat had wel ... Als je zegt "hé we hebben een overschrijding" en het was een hele makkelijke situatie, dan zag je vervolgens in de inkomstenbelasting dat de inkomsten niet werden opgegeven. Dus aan alle kanten werd er onbedoeld of bedoeld – dat weet ik niet – ook nog eens geen belasting over betaald.

De heer **Azarkan**:

Ik hoor u zeggen: we hadden signalen in 2007 over in ieder geval oneigenlijk gebruik en dat was best massaal. Dat verklaart waarschijnlijk een deel van die overschrijding. Er waren ook signalen van misbruik, maar beperkt. Zijn die signalen doorgegeven aan het ministerie van OCW?

De heer **Blansjaar**:

Zeker.

De heer **Azarkan**:

En is daar nog iets mee gedaan?

De heer **Blansjaar**:

Ja. We hebben toen volgens mij eerst een werkgroep gehad onder leiding van de directeur-generaal, mevrouw Lazeroms, van OCW. Later is er nog een commissie onder voorzitterschap van de heer Van Rijn, de latere minister, geweest. Er was ook een onderzoek van de SIOD, dus niet de FIOD, maar de SIOD, de Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst. Die rapporten zijn volgens mij ook naar de Kamer gestuurd. Daar staan dus inderdaad heel wat van deze zaken die wij hebben geconstateerd in. Dat heeft uiteindelijk in 2010 geleid tot het Landelijk Register Kinderopvang.

De heer **Azarkan**:

Ja, dat was een van de maatregelen ...

De heer **Blansjaar**:

Ja. Kijk, in die periode hebben wij wel geadviseerd om de opa-oma-opvang af te schaffen. Dat was toen vrij breed, ook bij andere departementen. Het gaf gewoon te veel constructies, zagen wij, en het had een groot budgettair beslag, was uitgecijferd. Het arbeidsparticipatie-effect was ook heel laag. Maar dat advies heeft het uiteindelijk niet gered. Je hebt op het platteland ook behoefte aan opvang en daar waren gewoon minder kinderopvanginstellingen. Daar was gastouderopvang echt een uitkomst. Alleen, daar zat dan ook die andere opvang in.

De heer **Azarkan**:

Tot slot nog over die signalen van misbruik en oneigenlijk gebruik. Kwamen die nou met name vanuit de ouders? Sloeg dat op de ouders of op de gastouderbureaus?

De heer **Blansjaar**:

Beide. Kijk, de opa-oma-opvang was gewoon allemaal ... Bijvoorbeeld het "bij ons kan je gratis kinderopvang krijgen" kwam bij het gastouderbureau vandaan. Dat hadden ouders niet zelf bedacht.

De heer **Azarkan**:

U sprak over een aantal maatregelen in 2010. Een van die maatregelen die het ministerie van OCW wilde nemen, was het aanbrengen van een wettelijke relatie tussen het aantal gewerkte uren en het aantal uren dat er gebruik wordt gemaakt van de kinderopvang. De Dienst Toeslagen zou vervolgens deze relatie kunnen controleren. Waarom was een koppeling tussen het aantal gewerkte uren en het aantal uren kinderopvang belangrijk voor het tegengaan van misbruik en oneigenlijk gebruik?

De heer **Blansjaar**:

Dat sloeg met name ook hier weer op oneigenlijk gebruik. In de Wet kinderopvang is namelijk gesteld dat er opvang is voor gewerkte uren. We hebben in die periode te maken gekregen met de zogenoemde tennissende ouders. Dat betrof een casus waarbij ouders op bijvoorbeeld woensdagmiddag gingen tennissen en de kinderen in de opvang zetten. Strikt genomen is dat tegen de wet. Dan zou je dus eigenlijk zelfs kunnen zeggen dat het misbruik is. Alleen kunnen wij dat als Belastingdienst nooit controleren. Dat betekent namelijk dat we alle ouders en kinderen zouden moeten volgen om te weten waar ze zijn. Dat is totaal onuitvoerbaar en dus oncontroleerbaar. Dat is ook een van de redenen dat we heel lang in ons jaarverslag hebben opgenomen dat de kinderopvangtoeslag niet te

---

controleren was. Het stond er in iets andere woorden, maar die schieten mij nu niet te binnen. Voor het ministerie was het van wezenlijk belang om dat toch te koppelen. Ik weet niet wat ze toen allemaal gedaan hebben, maar met name onze adviezen van "dit kunnen wij niet" hebben ze naast zich neergelegd.

De heer **Azarkan:**
Waarom kon dat niet?

De heer **Blansjaar:**
Wat ik net aangaf: dat betekent dat wij ouders moeten gaan controleren. Zijn ze aan het tennissen?

De heer **Azarkan:**
Fysiek?

De heer **Blansjaar:**
Ja, fysiek. Dat is de enige manier, want wij zien alleen de papieren werkelijkheid. Wij zien dat iemand een 40-urige of 32-urige werkweek heeft en dat kinderen naar de opvang gaan. Is de ouder ten tijde dat het kind op de opvang zit ook daadwerkelijk aan het werk? Dat is de discussie die we hadden. Dan moet je fysiek gaan controleren en dat konden we niet.

De heer **Azarkan:**
Toch even, in mijn creativiteit: iemands aanstelling voor een aantal uren is daarvoor toch ook een indicatie?

De heer **Blansjaar:**
Ja, en als hij verlof neemt?

De heer **Azarkan:**
Ja, maar dat kan niet de hele tijd.

De heer **Blansjaar:**
Dan is het ook weer: iemand werkt 32 uur en zijn vrije dag is variabel. Dan weet ik niet wat ik moet doen en waar ik moet zijn om te controleren waar hij is. Dat zou ook betekenen dat de Belastingdienst van iedereen moet weten welke vrije dag hij heeft, of hij verlof heeft opgenomen et cetera. Dat is ongeveer het laatste wat ik zou willen. Ik denk dat dat volledig disproportioneel zou zijn. Dat zie ik niet gebeuren. En dan krijgen we vervolgens ook nog de vraag hoe je dan weer de controleur van de

---

Belastingdienst controleert, die ook kinderen in de opvang heeft. Collega's van de Belastingdienst gebruiken ook kinderopvang namelijk. Dit is een discussie waar je niet in terecht wilt komen.

De heer **Azarkan**:

Nee. Ik wou zeggen "aardige poging van mezelf", maar nee, dat is in de praktijk niet te doen. Dat geeft te veel gaten.

De heer **Blansjaar**:

Ja. Uiteindelijk is dat wel opgelost met een soort, wat u al noemde ...
Daarmee maak je de regeling voor ouders weer enorm ingewikkeld. Je kijkt dan naar het aantal uren dat iemand werkt. Daar doe je dan een percentage bij et cetera et cetera. En dan mochten de kinderopvanguren niet meer zijn dan ...

De heer **Azarkan**:

Toch specifiek op dit punt, meneer Blansjaar. In de wet stond dat je, ook als je zelf 10 uur werkte, kinderopvang kon aanvragen voor 40 uur. Toch?

De heer **Blansjaar**:

Ja, als u dat zegt.

De heer **Azarkan**:

Dus in de wet was het ook niet gekoppeld.

De heer **Blansjaar**:

Nee, dat klopt.

De heer **Azarkan**:

U spreekt over compliance; dus 97% of 95% van de mensen houdt zich aan de wet. Dan is het toch zo dat je al een heel groot deel van het probleem oplost, als je zegt "het mag niet", door dat in de wet aan te passen? Als heel veel mensen uit zichzelf dat niet doen, dan ligt daar toch een enorme besparing?

De heer **Blansjaar**:

Ehm ... Kijk, de wet voor de kinderopvangtoeslag kent een aantal grondslagen waarvan we vanaf het eerste moment hebben gezegd dat we die niet kunnen controleren. De koppeling arbeid-opvang was niet te controleren in het begin en is later aangepast. In mijn herinnering wilde het

---

ministerie van OCW veel verder gaan dan dit. Maar het was wel wat er in de wet stond; dat klopt. Als je één uur werkte, had je recht op kinderopvang.

De heer **Azarkan**:

Voor 40 uur?

De heer **Blansjaar**:

Als je het kon betalen. Uiteindelijk was het natuurlijk nooit helemaal gratis, ook al hebben sommigen het op die manier aangeboden.

De heer **Azarkan**:

Nee, maar goed. Als een deel van de bevolking denkt "ik wil lekker gaan tennissen of golfen voor een bijdrage van €2 of €3 per uur", dan is dat aantrekkelijk. Dat zal misschien niet zo zijn voor de miljoen mensen dat daarop terugviel, maar voor een deel is dat lekker.

De heer **Blansjaar**:

Maar nog even voor de duidelijkheid: het wil niet zeggen dat ik het ermee eens was of dat wij het ermee eens waren. Wij hebben vanaf het eerste moment gezegd: dit is niet te controleren voor ons.

De heer **Azarkan**:

Nee, dat is helder.

De heer **Blansjaar**:

Dus die koppeling die gemaakt werd en steeds sterker werd, zo van "ja, het moet, want we hebben een budget", was niet te controleren voor ons. Waren we vanuit complianceoverwegingen blij met deze wet? Nee, want het is niet te controleren. Maar de wet is aangenomen en moest uitgevoerd worden. In die zin is er geen discussie.

De heer **Azarkan**:

Is deze specifieke koppeling tussen gewerkte uren en opvanguren ook op hoog ambtelijk niveau besproken? Is daar besproken dat dit gewoon niet kon?

De heer **Blansjaar**:

Dat durf ik niet ... We hebben wel heel veel overleggen gehad, ook volgens mij met staatssecretaris Dijkema en minister De Jager. We hebben meerdere overleggen gehad over wat we moesten doen of konden doen. Ik zou geneigd zijn om ja te zeggen, maar ik weet het niet.

De heer **Azarkan**:

De maatregel om arbeid en opvang te koppelen is uiteindelijk geen onderdeel van het voorstel aanscherping Wet kinderopvang. Wat voor gevolgen had dit voor het toezicht door de Dienst Toeslagen?

De heer **Blansjaar**:

Even nog een keer? Ik volgde het eerste niet helemaal.

De heer **Azarkan**:

Uiteindelijk komt er geen maatregel om arbeid en opvang te koppelen, omdat dat niet kan. Er wordt dus geluisterd naar de adviezen van u en uw collega's. Maar wat had dit nou voor gevolgen voor de Dienst Toeslagen?

De heer **Blansjaar**:

Ik kan u daar niet in volgen, omdat ik weet dat uiteindelijk het "1 uur werken en 40 uur opvang" in de latere jaren – ik weet even niet wanneer – is opgevolgd door het punt dat het aantal uren volgens het arbeidscontract wel degelijk een graadmeter was. Daar werd dan reistijd bij opgeteld en afgetrokken et cetera. Daardoor kreeg je wel veel meer afbakening van opvang en arbeid. Er zijn dus wel degelijk maatregelen getroffen. Ik weet alleen even niet meer wanneer dat was. Daarmee kon "1 uur werken en 40 uur opvang" niet meer. Dat konden we ook volgen, maar wij volgden de papieren werkelijkheid. We volgden het contract versus het contract van de opvang. Maar we hebben nooit kunnen constateren of ... De tennissende ouder zou hiermee nooit kunnen worden tegengegaan, want je kijkt naar twee papiertjes, namelijk een arbeidscontract en een kinderopvangcontract. Maar er zijn dus wel degelijk maatregelen getroffen om het in te perken.

De heer **Azarkan**:

Helder. Uit de informatie die we hebben, blijkt dat eerder rond 2012 te zijn.

De heer **Blansjaar**:

Dat zou kunnen. Maar u zei "het is nooit gedaan", maar volgens mij ...

De heer **Azarkan**:

Het werd toen niet gedaan.

De heer **Blansjaar**:

In 2010 niet, nee. En dat kwam omdat we toen echt zo zaten van: hoe moeten we dit dan doen?

De heer **Azarkan**:

Het was gewoon niet uitvoerbaar.

De maatregelen die wel in de aanscherping van de Wet kinderopvang komen, die in 2010 van kracht worden, zorgen er onder andere voor dat gastouderbureaus aan kwaliteitseisen moeten voldoen en dat de eigen bijdrage van ouders aan het gastouderbureau wordt betaald, waardoor ouders afhankelijker worden van hun gastouderbureau. Ook werd gegevensuitwisseling tussen de GGD en de Belastingdienst mogelijk gemaakt voor beter toezicht. Waren deze maatregelen effectief?

De heer **Blansjaar**:

Tegen bepaalde vormen waren deze zeker effectief. Het betalen via het gastouderbureau was namelijk ... We hadden ook gezien dat mensen met kwitanties aan kwamen zetten, alsof er dus contant betaald was. Uit de bij ons beschikbare inkomensgegevens kon dat nooit voorkomen. Daarom hebben we gezegd dat de ouders de opvang moesten betalen aan het gastouderbureau, niet alleen de eigen bijdrage. Het gastouderbureau betaalde de gastouder. Dus ouder-gastouderbureau-gastouder. De ouder kreeg de toeslag. Ze moesten het hele bedrag betalen en zij kregen zelf de toeslag. Dat is een van de dingen die we hadden gezien en die we daarmee voorkwamen. Dat was eigenlijk een soort no-regretmaatregel. Even denken welke u nog meer noemde.

De heer **Azarkan**:

De kwaliteitseisen.

De heer **Blansjaar**:

De maatregel van de kwaliteitseisen raakte de Belastingdienst eigenlijk niet. Die was er met name voor het toezicht door de GG en GD, later de GGD. Het toezicht op gastouderopvang, en eigenlijk op de hele kinderopvang, is voor de kwaliteitseisen belegd bij de GGD. Die heeft die taak vanuit de wet. De Belastingdienst heeft daar niks mee te maken. Dat die kwaliteitseisen aangescherpt werden, was voor ons dus een gegeven. Daar waren wij overigens niet tegen; dat vonden wij prima. Waarom vonden wij dat prima? Het legde een drempel neer voor de makkelijke toegang tot de gastouderopvang. Maar op zich was dat iets voor de GG en GD. Ik heb geen idee van hoe dat daar heeft uitgewerkt. Dat weet ik niet. Het uitwisselen tussen de GG en GD en de Belastingdienst zag op het feit dat we ook ... Voor die tijd was dat geanonimiseerd, zeg ik voordat die vraag komt. Wij zagen in analyses inderdaad dat de GGD ... Kijk, een gastouderbureau of een

---

gastouder had er belang bij om voor de GGD het aantal kinderen dat opgevangen werd zo laag mogelijk te houden. Dan waren er namelijk minder kwaliteitseisen of was er minder toezicht. Maar voor de Belastingdienst was het juist gunstig om zo veel mogelijk kinderen op te vangen, want dan kreeg je kinderopvangtoeslag. Wij hadden dus signalen dat we in ieder geval sterker zouden staan in ons toezicht op gastouderbureaus als we die informatie zouden uitwisselen. Dan kon je zien hoeveel kinderen een gastouderbureau had opgevangen en hoeveel kinderen de GGD volgens de rapporten gezien had dat er werden opgevangen. Dan kon je daaruit afleiden wat er aan de hand was. Of de GGD had dan een taak, of wij betaalden dus te veel toeslagen uit omdat er minder kinderen opgevangen werden.

Naar die uitwisseling zou je mijn collega's van de Dienst Toeslagen moeten vragen, want daar ben ik niet bij betrokken geweest. Ik ben alleen betrokken geweest bij het mogelijk maken van die uitwisseling. Maar in het Landelijk Register Kinderopvang worden volgens mij nu ook gewoon de rapporten van de GGD gepubliceerd.

De heer **Azarkan:**

Ja.

De heer **Blansjaar:**

Dat zorgt ervoor dat het sowieso transparant is.

De heer **Azarkan:**

Ja, en daarmee ...

De heer **Blansjaar:**

U noemde het zonet niet, maar dat was eigenlijk de grootste maatregel: de invoering van het Landelijk Register Kinderopvang. Daarmee werd namelijk ineens transparant wie er opving. Dan konden de blauwe collega's dus zien: hé, zien wij dat terug in de aangifte van die gastouder? Je kan ook zien of en op welke manier iemand voldoet aan de kwaliteitseisen, zoals mbo-2 of ervaring. Dat zie je allemaal terug in dat landelijk register.

Een ander belangrijk punt is dat daarvóór de individuele gemeentes verantwoordelijk waren. Dat is nog steeds zo, want de GGD is natuurlijk van de gemeente. Maar als een GGD een handhavende maatregel nam, dus als de GGD bijvoorbeeld uiteindelijk zei "u moet sluiten, want u voldoet niet aan de kwaliteitseisen", dan zagen wij dat dezelfde persoon in een andere gemeente eigenlijk weer opnieuw begon. Daar was ook geen uitwisseling.

Met het landelijk register kwam die mogelijkheid er wel. Als een gemeente "stop" zei, dan kon die persoon zich ineens ook niet meer inschrijven in het landelijk register. Ook het waterbedeffect, waarbij iets zich verplaatst, werd dus door het landelijk register tegengehouden.

De heer **Azarkan**:

En dat laatste was de belangrijkste maatregel om transparantie te krijgen en en daarmee toezicht te houden op met name gastouderbureaus.

De heer **Blansjaar**:

Ja. Het gemak van het landelijk register was dus ook ...

De heer **Azarkan**:

Ja, nee, ik wil echt even met u verder. We hebben nog een hele set vragen. Excuseert u mij. Waren die maatregelen die u noemde nou effectief?

De heer **Blansjaar**:

Dat weet ik niet.

De heer **Azarkan**:

Maar u kwalificeert ze wel als heel belangrijk. Dan moeten ze toch ergens aan bijgedragen hebben?

De heer **Blansjaar**:

Het landelijk register zorgde ervoor dat een maatregel die een gemeente nam effectief was, want we zagen daarna niet meer dat iemand ergens anders verderging. Diegene werd dan doorgehaald in het landelijk register. Als u nou aan mij gaat vragen om hoeveel gevallen dat ging, dan weet ik dat niet.

De heer **Azarkan**:

Hebben die maatregelen wel geleid tot een afname in het gebruik van gastouderopvang?

De heer **Blansjaar**:

Volgens mij ... Nee, uiteindelijk niet, denk ik. De echt grote budgettaire klap zat namelijk in de opa-oma-opvang en die is in stand gebleven. Ik vermoed dus dat het niet zo was, maar dat weet ik niet meer uit mijn hoofd. Maar omdat het in stand is gebleven ...

De heer **Azarkan**:

Eigenlijk hoor ik u zeggen: er zijn een aantal maatregelen genomen en die hebben wel iets bijgedragen, maar het grootste probleem zat in het oneigenlijke gebruik en dat wilden we niet veranderen. Zeg ik dat goed? Waarom werd die opa-oma-opvang niet aangepast?

De heer **Blansjaar**:

Dat zei ik net: op het platteland zijn er minder kinderopvanginstellingen en is men meer afhankelijk van gastouderopvang. Ik meen mij te herinneren dat de toenmalige minister voor Jeugd en Gezin ...

De heer **Azarkan**:

Meneer Rouvoet.

De heer **Blansjaar**:

De heer Rouvoet was inderdaad mordicus tegen afschaffing daarvan. Toen is het niet afgeschaft. Wat er daarna gebeurd is in de begroting kan ik me niet herinneren, maar dit is gebeven en dit was de grootste ...

De heer **Azarkan**:

Dat was de grootste post en die werd gewoon geaccepteerd.

De heer **Blansjaar**:

Dat denk ik uiteindelijk, want die is blijven bestaan. En de andere maatregelen maken wel het stelsel sterker, maar wat ermee tegengehouden wordt, weet ik niet. Dan nog even over het LRK, het Landelijk Register Kinderopvang. We hadden er wel voor gezorgd dat een ouder in een aanvraag of wijziging ook dat nummer moest overnemen. Dan wist die ouder dus ook dat iemand in het LRK stond en dan kregen we daar geen discussie meer over. Het was dus ook dienstverlening naar de burger toe.

De heer **Azarkan**:

Ja. Als een gastouderbureau fraudeerde of fouten maakte in de administratie ondervonden ouders hiervan de gevolgen.

De heer **Blansjaar**:

Klopt.

De heer **Azarkan**:

De Dienst Toeslagen ging dan terugvorderen bij de ouders en niet bij het gastouderbureau. Mevrouw Dijkma zei hierover tijdens haar verhoor van

---

twee weken geleden dat ouders een verantwoordelijkheid hadden om in zee te gaan met een gastouderbureau dat voldeed aan de regels. Wat waren nou de mogelijkheden voor ouders om te controleren of een gastouderbureau voldeed aan de regels?

De heer **Blansjaar**:

Tot het LRK ...

De heer **Azarkan**:

Ja, in eerste instantie tot 2010.

De heer **Blansjaar**:

Volgens mij konden ze bij de gemeente kijken en had de gemeente het inzicht, maar dat durf ik niet te zeggen. Volgens mij hadden ze via de gemeente inzicht in de vraag of een gastouderbureau malafide was of niet.

De heer **Azarkan**:

Had de gemeente daar dan een goed overzicht over?

De heer **Blansjaar**:

Laat ik het zo zeggen: het Landelijk Register Kinderopvang is voortgekomen uit de registraties bij de gemeenten. Het enige wat ik kan zeggen, is dat sommige gemeenten het beter in de gaten zullen hebben gehad dan andere gemeenten, maar dat de gemeenten dat inzicht grosso modo wel hadden, omdat bij de GG en GD de toets op de kwaliteitseisen zat. Dat is een taak van de gemeente. Maar dit is eigenlijk een vraag aan de GGD. Dat durf ik niet zo te zeggen.

De heer **Azarkan**:

Dan nog iets over de eigen bijdrage. U gaf daar al iets over aan. Wat adviseerde u nou over de problematiek van de eigen bijdrage in relatie tot het gastouderbureau of de gastouder?

De heer **Blansjaar**:

Nou, ik heb niet geadviseerd; dat hebben collega's gedaan. Er zaten destijds op het toeslagendossier vijf collega's, en elke collega had een eigen toeslag in zijn dossier. Maar dan over wat u zonet zei. Het uitgangspunt is: als iemand ergens geen recht op heeft, vorderen we dat terug bij de aanvrager of degene die de aangifte doet. Dat geldt voor de belastingen en ook voor de toeslagen. Het gastouderbureau, of een kinderopvanginstelling als het daar zou zijn gebeurd, is voor ons geen partij. De kinderopvangtoeslag wordt

---

namelijk aangevraagd door een ouder. Die heeft zijn handtekening eronder gezet en daar vorderen wij het terug. Dat geldt voor de belastingheffing idem dito. Wat mevrouw Dijkma noemde, is dus eigenlijk gewoon de systematiek zoals die werkt. Voor zo'n ouder geldt dan dat die een civielrechtelijke verbinding is aangegaan met het gastouderbureau en dat het gastouderbureau hem verkeerd heeft voorgelicht. Dan krijg je eigenlijk een civielrechtelijke procedure tussen de vraagouder en het gastouderbureau. Wat daarbij niet goed gegaan is, is dat ... De stelling was eigenlijk: een ouder moet de eigen bijdrage betalen, anders heeft hij geen recht op de toeslag. Dat werd ook gevoed door het voorbeeld dat ik net gaf, over gratis opvang. We hebben daar rechtszaken over aangespannen, volgens mij voor het eerst in 2012.

De heer **Azarkan**:

Wie heeft er rechtszaken aangespannen?

De heer **Blansjaar**:

Wij zijn naar de rechter gestapt. De Dienst Toeslagen is dus naar de rechter gestapt naar aanleiding van een advies van de landsadvocaat, en heeft gevraagd: is dit nou pleitbaar en zou je dit kunnen winnen voor een rechter? De uitkomst was dat de landsadvocaat zei: ja, dit is pleitbaar. Nou, dichter bij een "ja" van de advocaat kan je niet komen.

De heer **Azarkan**:

In datzelfde advies stond ook wel dat dat een algemene opmerking was, maar dat je elk geval individueel moet toetsen.

De heer **Blansjaar**:

Ja. Vervolgens is dat na de rechtszaak aangepast. In 2012 heeft een collega van mij inderdaad de alarmklok geluid of de stormbal gehesen, van: hé, wacht even, wat gebeurt hier nou helemaal? Ik kan niet helemaal meer goed inschatten hoe het ging, maar zijn zin was iets van: we dreigen gelijk te krijgen van de rechter. Wat we daarmee bedoelden, is: we gaan hier dus een bloedbad mee aanrichten. Want stel dat iemand 10% eigen bijdrage moet betalen en je gaat 100% terugvorderen terwijl die ouder die kosten al heeft gemaakt – want het is gewoon uitgegeven aan het gastouderbureau – is dat volstrekt disproportioneel. We hebben ervoor gepleit: als nou het probleem is dat alleen de eigen bijdrage niet is betaald, vorder dan de eigen bijdrage terug, dus die 10%, en doe daar eventueel een boete op. We spreken ook over de tijd van de fraudewet van Sociale Zaken, met alle boetes. Daar is niet naar geluisterd, noch door onze bewindspersonen – wel door onze dg,

---

die was het ermee eens, maar de bewindspersonen niet – noch door het beleidsdepartement, inmiddels toen Sociale Zaken.

De heer **Azarkan**:

Uw collega's waarschuwden voor een bloedbad toen u eenmaal doorhad wat een impact dat kon hebben voor ouders. U sprak al eerder over de bewindspersonen, de heer Wiebes en de heer Weekers. Hoe reageerden die daarop?

De heer **Blansjaar**:

Volgens mij is de heer Wiebes in 2014 weer gewaarschuwd: pas op. We hebben gezegd: ga praten met minister Asscher, want het is gewoon onredelijk wat hier gebeurt. Maar de reactie van de heer Wiebes was zo ongeveer: "Ja, ja, wat raar. Goh, gek dat dat gebeurt." Punt.

De heer **Azarkan**:

En daarna niks?

De heer **Blansjaar**:

En we deden niks. Er is inderdaad – dat was volgens mij ook al aan de orde in het eerdere parlementaire onderzoek – overlegd op dg-niveau: dit is onredelijk, dit kan niet. Er gebeurde niks. Dat heeft ook bij mijn collega's een best wel forse indruk achtergelaten, want het was gewoon onredelijk wat hier gebeurde.

De heer **Azarkan**:

En het werd een bloedbad.

De heer **Blansjaar**:

Volgens mij is dit bloedbad een van de aanleidingen voor deze parlementaire enquête, ja.

De heer **Azarkan**:

Dank. Ik geef het woord aan mevrouw Maatoug.

Mevrouw **Maatoug**:

Dank aan collega Azarkan. Nog twee vervolgvragen op het vorige. De eerste is: was datgene waar u het verhoor met de heer Azarkan mee afsloot nou in het verleden, voor de periode waar u net over sprak, anders?

De heer **Blansjaar**:

Deze vraag is te cryptisch voor mij.

Mevrouw **Maatoug**:

Werd dat anders toegepast? Dat ging over de eigen bijdrage.

De heer **Blansjaar**:

Dat was volgens mij ook de Oma van Roodkapje en de gratis opvang. Omdat mensen gingen adverteren, trokken ze ook in dit geval het vuur. Vanaf 2009 of 2010, denk ik dat het is, is het in gang gezet, is gezegd: hé, een eigen bijdrage. Toen zijn ook de rechtszaken begonnen. Ik had het over 2012 en 2014. Dan heb ik het over de uitspraak van de Raad van State, die in ons voordeel uitviel. Dat betekent dat daarvoor al de aanslagen en de terugvorderingen zijn opgelegd.

Mevrouw **Maatoug**:

Nog een checkvraag over arbeid en zorg, over de koppeling met gewerkte uren. U was heel duidelijk over waarom dat niet kon. Daar heeft u hiervoor met de heer Azarkan over gesproken. Dat is daarna door de minister van Sociale Zaken die dan verantwoordelijk is voor de kinderopvang, de heer Kamp, alsnog ingevoerd. Weet u iets over hoe de gesprekken met SZW toen hebben plaatsgevonden?

De heer **Blansjaar**:

Nee, dat hebben collega's gedaan. Dat weet ik niet.

Mevrouw **Maatoug**:

Oké, duidelijk. Dan wil ik nu met u naar 21 april 2013. Dan zendt het televisieprogramma Brandpunt een reportage uit over fraude met toeslagen die zijn aangevraagd door Bulgaren die niet daadwerkelijk in Nederland wonen. Een criminele organisatie heeft geregeld dat deze mensen zich tegen een vergoeding in de Gemeentelijke Basisadministratie, ook wel GBA genoemd, inschrijven en een Nederlands bankrekeningnummer aanvragen. Daarmee kunnen ze toeslagen aanvragen. U knikt. U herkent het. Waren de ambtenaren van het directoraat-generaal Belastingdienst op dat moment op de hoogte van het bestaan van deze vorm van fraude met toeslagen?

De heer **Blansjaar**:

Nee. We wisten wel dat het kon, ongecontroleerd geld uitgeven. Dat was het algemene. Maar het specifieke geval dat in Brandpunt werd neergezet en ook later in het rapport, kenden wij op het departement niet. Ik maak even een

---

duidelijk onderscheid tussen het departement en de dienst. Dat komt zo meteen in mijn verhaal. Op het departement wisten wij het niet.

Mevrouw **Maatoug**:

Ik ga er meteen naar vragen: wie wist het wel?

De heer **Blansjaar**:

Er was een RIEC-rapport. RIEC staat voor Regionaal Inlichtingen- en Expertisecentrum. Dat is een samenwerkingsverband van de driehoek, dus de burgemeester, het OM, de FIOD en de politie. De Douane kwam erbij en de SIOD zit er ook bij. Dat is ingericht, regionaal, om georganiseerde criminaliteit te bestrijden. Zij waren gestuit – het rapport is van juli 2012, dus het zal daarvoor zijn geweest – op deze vorm van fraude. Dat was overigens een bijvangst, want de hoofdreden was telecomfraude. Dit was een bijvangst. Die wisten dat dus, dus met name de regio's waar het was. Dus de FIOD wist dit en volgens kende de Belastingdienst in Rotterdam dit rapport en deze modus operandi. Die waren dus op het moment dat het werd uitgezonden ook vol bezig met een opsporingsonderzoek. Dus die wisten dat.

Mevrouw **Maatoug**:

Dus er liep een opsporingsonderzoek in dat RIEC-verband. De lokale Belastingdienst, de politie en de FIOD kenden deze casus. Daar was men op gestuit. Men was ermee bezig. Maar op het beleidsdepartement, dus het DG Belastingdienst, was dit niet bekend.

De heer **Blansjaar**:

Daar was dit niet bekend. Deze casus was niet bekend. De staatssecretaris ...

Mevrouw **Maatoug**:

Meneer Blansjaar, ik ga een paar vragen langs en dan komen we er vast op. Was op dat moment de totale omvang van deze vorm van fraude met toeslagen bij het directoraat-generaal Belastingdienst bekend?

De heer **Blansjaar**:

In deze casus?

Mevrouw **Maatoug**:

Ja.

De heer **Blansjaar**:

Op 21 april?

Mevrouw **Maatoug**:

Ja.

De heer **Blansjaar**:

Nee.

Mevrouw **Maatoug**:

Nee. Oké. U gaf net eerder in ons gesprek, in dit verhoor, aan dat de materiële schade, de materiële fraude, beperkt was. Hoe groot was deze vorm van fraude in verhouding tot andere soorten fraude waar de Dienst Toeslagen mee te maken heeft gehad?

De heer **Blansjaar**:

Even kijken. U vraagt een verhouding tot iets anders. Ik weet dat we in de analyse die we toen maakten van 2006 tot en met 2012 voor ongeveer 95 miljoen aan fraudegevallen hadden. Dus er was voor 95 miljoen gefraudeerd, maar dat moet afgezet worden tegen de 10 miljard per jaar die we uitbetaalden. Dat moet je afzetten tegen 60 miljard. Dus op 60 miljard hadden wij ongeveer 100 miljoen gevonden waarmee gefraudeerd werd, in dit geval.

Mevrouw **Maatoug**:

U zegt "fraude". U heeft net met de heer Azarkan een heel gesprek gehad over verschillende definities. Die 95 miljoen is fraude?

De heer **Blansjaar**:

Daar zit bijvoorbeeld wat ik net noemde, Dar el Hanan, dus in.

Mevrouw **Maatoug**:

Ja. En afgezet tegen een totaalbedrag van ...

De heer **Blansjaar**:

Het initiële bedrag waarvan we dachten dat er gefraudeerd was, was iets van net geen 4 miljoen. Maar dat nam af, omdat ze in eerste instantie de aanvraag hadden meegenomen. Er werd dus aangevraagd voor 1.000, maar vervolgens zagen we dat nog niet alles uitbetaald was. Dan kan je dus gewoon wat niet uitbetaald is, stoppen. Volgens mij hebben ze ook nog ergens bankbeslagen gelegd. Dus uiteindelijk was deze fraude 1,9 miljoen. En we hebben zelfs nog uit Bulgarije geld teruggehaald, dus volgens mij was het schadebedrag uiteindelijk 1 miljoen.

Mevrouw **Maatoug**:

Dus het schadebedrag was uiteindelijk 1 miljoen?

De heer **Blansjaar**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Op een totaal van hoeveel toeslagen?

De heer **Blansjaar**:

Het ging hier om huur en zorg, want daarmee werd gefraudeerd door de Bulgaren. Door deze groep Bulgaren; ik moet het niet veralgemeniseren, sorry. En wat is dat? Kinderopvang was 4, dus het zal op 6 miljard zijn.

Mevrouw **Maatoug**:

Over welk percentage spreken we dan?

De heer **Blansjaar**:

Promille.

Mevrouw **Maatoug**:

Promille.

De heer **Blansjaar**:

Ik weet dat ooit ergens 0,05 is gezegd, maar dat hangt af van welke definitie je neemt. Maar het is heel weinig.

Mevrouw **Maatoug**:

Het verschil in die bedragen. Is dit percentage of een vergelijkbaar percentage ook gedeeld?

De heer **Blansjaar**:

Nee. Ja, wel met de staatssecretaris en met de dg.

Mevrouw **Maatoug**:

Met de staatssecretaris en de dg.

De heer **Blansjaar**:

Ja, die is het wel gezegd.

Mevrouw **Maatoug**:
Heeft het in een Kamerbrief gestaan?

De heer **Blansjaar**:
Nee.

Mevrouw **Maatoug**:
Is het in een Kamerdebat gedeeld?

De heer **Blansjaar**:
Het percentage niet, de bedragen wel.

Mevrouw **Maatoug**:
De bedragen wel, het percentage niet. En in de media?

De heer **Blansjaar**:
In de media?

Mevrouw **Maatoug**:
In een persconferentie of in een gesprek met een journalist?

De heer **Blansjaar**:
Deze percentages, deze bedragen? Niet dat ik me kan herinneren. En zeker niet op 21 april.

Mevrouw **Maatoug**:
Weet u waarom niet?

De heer **Blansjaar**:
Omdat we het niet wisten. Op 21 april was de Brandpuntuitzending.

Mevrouw **Maatoug**:
Nee, we zijn nu wat later. Nu weten we het.

De heer **Blansjaar**:
Nee. De bedragen zijn allemaal in de Kamerbrieven gezet. Dan kunt u inderdaad zeggen: hé, dat is geen percentage. Maar 1 miljoen is een bedrag dat er op zichzelf toe gaat leiden ... en de Kamer en iedereen weet ook dat we 6, of nee, 12 miljard per jaar uitkeren. In die verhouding is het niet gepresenteerd.

Mevrouw **Maatoug**:

We hebben eerder in dit verhoor geconstateerd dat de compliance van de Belastingdienst van invloed was op de handhaving en het fraudebeleid van de Dienst Toeslagen en dat die ook belangrijk was. Heeft de compliance van de Belastingdienst nog een rol gespeeld in de reactie door de Dienst Toeslagen op de fraude met toeslagen door Bulgaren?

De heer **Blansjaar**:

Ehm ... Even denken hoe ik deze moet plaatsen. Ik ben geneigd om ja te zeggen, maar waar zeg ik ja tegen?

Mevrouw **Maatoug**:

U kunt definiëren waar u ja tegen zegt.

De heer **Blansjaar**:

Wat er gebeurd is, is wat ik net zei. De Bulgarenfraude was zo makkelijk te kopiëren, zo makkelijk te doen. En ja, dan wordt de stormbal gehesen. Als het zo makkelijk is, dan komt de compliance in gevaar. Daarop zijn we ook gaan kijken: waar zitten nou dingen in waarmee we dat kunnen tegenhouden? Hoe kunnen we dat voorkomen? Het eerste dat je eigenlijk gaat doen, is altijd kijken hoe je iets voorkomt. Als mensen inderdaad vervalsen en dat soort zaken, is het een ander spel. Dit zat ook gewoon ... Het systeem maakte het mogelijk. Je had maar drie sleutels nodig en dan kon je een toeslag krijgen. De sleutels waren een inschrijving in de GBA, een DigiD – die krijg je als je ingeschreven staat in de GBA – en een bankpas. Als je die drie hebt, kan je een toeslag aanvragen. Wat wij zagen, is dat die drie sleutels heel makkelijk te krijgen waren. Daar zaten we mee. Waarom was het zo belangrijk? De wet schrijft voor dat wij wat er in de GBA staat moeten gebruiken, moeten volgen. Dus als het erin staat en iemand doet dat, dan moeten wij volgen. Dus als die inschrijving heel lichtzinnig zou gebeuren, kan iedereen dat doen. Dit was voor ons echt een alarmsignaal: dit kon dus zomaar. Als dat zo makkelijk te kopiëren is, zet je de deur echt heel erg open en ook nog internationaal open. Want dit was ook een internationaal opererende bende. Wie krijg je dan daarna nog binnen? In eerste instantie was het dus: ja, we moeten het voorkomen. Ik denk dat in de hele nasleep ...

Mevrouw **Maatoug**:

Daar gaan we zo naartoe.

De heer **Blansjaar**:

... het antwoord dan wel gaat over de fraudeaanpak van toeslagen.

Mevrouw **Maatoug**:

Staatssecretaris Weekers van Financiën wordt tijdens de reportage van Brandpunt gevraagd om een reactie te geven op de blootgelegde fraude met toeslagen door Bulgaren die niet daadwerkelijk in Nederland woonden. Hij antwoordt dat hij het – ik citeer – schokkend vindt. Heeft u of hebben uw collega's van het directoraat-generaal de staatssecretaris vooraf nog geadviseerd over zijn interview?

De heer **Blansjaar**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Wat was het advies?

De heer **Blansjaar**:

Niet doen.

Mevrouw **Maatoug**:

Waarom?

De heer **Blansjaar**:

Omdat we op dat moment wel de informatie – zeg maar de avond voor het interview, want het interview was een aantal dagen daarvoor – boven water hadden gekregen dat er een opsporingsonderzoek liep. We wisten toen niet waar, waarom, et cetera, maar er liep een opsporingsonderzoek. En wat je niet wil, is dat je fraudeurs op het spoor brengt dat wij het weten en dat ze dus inderdaad vluchten, weggaan, bewijzen vernietigen, et cetera. Mijn collega heeft dus destijds het advies gegeven: doe het niet.

Mevrouw **Maatoug**:

Dus op het moment van de uitzending was dat niet bekend. Men gaat checken en komt erachter: de collega's van de FIOD, de Belastingdienst in de regio, de politie zijn ermee bezig. In dat RIEC-verband, dat u aangaf. Er komt een verzoek. Het advies is: doe het niet, want dat brengt dat onderzoek in gevaar.

De heer **Blansjaar**:

Ja. We wisten op dat moment, voor 21 april, wel dat dat onderzoek liep, maar waarnaar, hoeveel wisten we op dat moment niet.

Mevrouw **Maatoug**:
En het advies ...

De heer **Blansjaar**:
Niet doen.

Mevrouw **Maatoug**:
Want dat brengt de werkzaamheden van de collega's ...

De heer **Blansjaar**:
Van de FIOD in gevaar.

Mevrouw **Maatoug**:
Waarom in gevaar?

De heer **Blansjaar**:
Wat ik net zei: het is een Brandpuntuitzending, dus via de media. Als een staatssecretaris gaat zeggen "hé, wat is dit", dan weten ze dus dat er iets gaat gebeuren en dan heb je het risico dat de fraudeurs, als ze dat gezien zouden hebben – ik vermoed uiteindelijk van niet, want ze zijn opgepakt – weggaan, bewijzen vernietigen of wat dan ook.

Mevrouw **Maatoug**:
Dus u komt erachter dat collega's daarmee bezig zijn en u bent op de hoogte van het strafrechtelijk onderzoek dat de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst, de FIOD, inmiddels was gestart. Uit het feitenrelaas over deze vorm van fraude met toeslagen, dat op 4 mei 2013 met de Tweede Kamer is gedeeld, komt naar voren dat de staatssecretaris vlak voor de Brandpuntreportage is geïnformeerd over bestaan van het strafrechtelijke onderzoek door de FIOD.

De heer **Blansjaar**:
Dat klopt. Dat heb ik net verteld.

Mevrouw **Maatoug**:
En hoe werd de reactie van de staatssecretaris in de Brandpuntreportage binnen het directoraat-generaal Belastingdienst ontvangen, nadat er niet was geluisterd naar het advies?

De heer **Blansjaar**:
Nou, ik zei net: ik heb twee crisismomenten. Dat is 2006/2007. Nou, 22 april

---

was crisismoment twee. Tot 21 april was mijn collega daarmee bezig, hè? U zegt "u heeft", maar dat heb ik niet gedaan. Dat heeft een collega van mij gedaan, want die was hiermee bezig. We wisten toen eigenlijk heel snel dat dat niet goed was. Waarom? Omdat eigenlijk waar het over ging in essentie een fraude was die wij al kenden. Het is het ongecontroleerd aanvragen en wij keren uit. In de uitzending kwam het over alsof wij dus totaal overvallen waren door het feit dat dit kon. Dat was helemaal niet zo. Een van de redenen dat bijvoorbeeld de FIOD en Belastingdienst in Rotterdam ons niet hebben geïnformeerd, was omdat ze zeiden: dit wisten we toch, dit was gewoon wat kon gebeuren?

Mevrouw **Maatoug**:

Even kijken of ik u goed begrijp. Eerder in het verhoor hebt u het met de heer Azarkan gehad over ongecontroleerd uitkeren en de systeemrisico's van de opzet en de systematiek van de wet- en regelgeving, nog los van de ICT. U zegt dus eigenlijk: in de kern was deze vorm van systeemfraude ...

De heer **Blansjaar**:

Dat was wel een bekende.

Mevrouw **Maatoug**:

Dat was een bekende.

De heer **Blansjaar**:

Dat was een van de redenen waarom bijvoorbeeld de FIOD of de Belastingdienst Rotterdam ons niet informeerde. Zij hadden iets van: dat is toch bekend? Die hadden weer geen ...

Mevrouw **Maatoug**:

Het is bekend en het systeemrisico is eigenlijk ook gedeeld, eerder besproken.

De heer **Blansjaar**:

Ja, er is eerder besproken dat dit kon gebeuren. Zij waren er weer niet van op de hoogte dat de staatssecretaris in Brandpunt zou komen. Hadden ze dat geweten, dan denk ik dat ze ons wel eerder hadden geïnformeerd: hé, wacht even, dit speelt. Dan was er een heel ander interview geweest, is mijn stellige overtuiging. Dan had een woordvoeringslijn van de staatssecretaris kunnen zijn: dit ken ik, dit weet ik en ik ga maatregelen nemen. Dat is een heel andere dan: schokkend, schokkend. Het "schokkend, schokkend" kwam bij ons echt schokkend over. Dat is heel simpel.

Mevrouw **Maatoug**:

Dus u schrok van de geschokte reactie van de staatssecretaris?

De heer **Blansjaar**:

Ja, want dat was inderdaad alles wat wij wisten. Later heeft hij ook in de Kamerbrief aangegeven dat hij – hoe was het ook alweer geformuleerd? – deze vorm van fraude wel kende, maar dat hij deze specifieke casus niet kende. Maar ja ...

Mevrouw **Maatoug**:

Maar dat was later.

De heer **Blansjaar**:

Dat is later.

Mevrouw **Maatoug**:

Even kijken of ik goed versta, meneer Blansjaar. U geeft daarmee aan dat het niet weten invloed heeft op de eerste reactie die de staatssecretaris heeft gegeven.

De heer **Blansjaar**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Want de heer Asscher, op dat moment minister van Sociale Zaken, was een maand eerder geïnformeerd over dat FIOD-onderzoek.

De heer **Blansjaar**:

Ja, daar kwamen wij ook achter op dat moment.

Mevrouw **Maatoug**:

Hoe kan dat?

De heer **Blansjaar**:

Dat weet ik niet. Ik weet niet wat daar gespeeld heeft. Dat weet ik niet. Toen wij inderdaad het feitenrelaas gingen samenstellen, bleken veel meer mensen dit te weten. Behalve het eigen departement, zeg maar. Geen idee wat de aanleiding daarvoor was. Dat weet ik allemaal niet meer. Ik weet wel dat we op 22 april naar aanleiding van die uitzending gelijk een aanvraag voor mondelinge vragen kregen. Die zijn toen de dinsdag ook gesteld. Volgens mij, in mijn herinnering, was dat toen een vrij hectisch vragenuur.

Het lid Omtzigt heeft toen eigenlijk gevraagd om een feitenrelaas. Wat niet hielp, was dat wij daar één dag voor kregen, in de veronderstelling dat wij het wisten. En waar baseerde hij zich op? Brandpunt had eigenlijk de casus beschreven, maar volgens mij tegelijkertijd of een paar dagen daarna kwam RTL met dat RIEC-rapport boven tafel. Het RIEC-rapport liet zien: juli 2012.

Mevrouw **Maatoug**:

Hadden jullie op dat moment het RIEC-rapport al?

De heer **Blansjaar**:

Volgens mij hebben we dat RIEC-rapport voor het eerst via RTL gekregen. Daarna konden we natuurlijk verder zoeken. Want even: wij zijn daarna gestart, begonnen, met de vraag of wij het RIEC-rapport echt niet hadden gekregen op het departement. Er stond namelijk ook ergens dat het aangeboden was aan het ministerie van Financiën. Ik en mijn collega hebben volgens mij een week overal doorheen gegraven: hebben wij het? Bij het ministerie wordt de ontvangen post heel goed geregistreerd. Het komt zelden voor dat iets kwijtraakt. Dus op een gegeven moment hadden wij zoiets van: hoe kan dit nou? Later is bevestigd dat het verzonden had moeten worden, maar dat dat nooit gebeurd is. Dat hebben we uiteindelijk ook opgeschreven in de brief.

We waren eigenlijk een soort van in paniek: waar komt dit vandaan, wat is dit? We moesten in één dag een feitenrelaas neerleggen, wat niet kon. Daarop is een brief uitgegaan die nog meer olie op het vuur gooide, namelijk de vraag helemaal herhalen en dan zeggen: dat kunnen we niet. Nou, dat bevorderde het niet. We hebben toen uiteindelijk tot 3 mei de tijd gekregen om dat feitenrelaas boven tafel te krijgen. Dat is getrokken door een van mijn collega's. Die heeft dat allemaal gedaan. Dan zie je dus dat in die periode BZK ging zeggen: "Het is toeslagenfraude. Het is geen GBA-fraude, dus onacceptabel voor de minister dat het 'GBA-fraude' wordt genoemd." Terwijl het RIEC-rapport "GBA en fraude" heet en het al gelekt was. Dat was dus een heel rare soort beschermende reactie van de collega's van BZK.

Mevrouw **Maatoug**:

Meneer Blansjaar, we gaan het zo ook hebben over de brief waar u naar verwijst. U gebruikt de woorden "hectisch", "crisis" en "paniek". U beschrijft ook wat er gebeurde bij u en uw directe collega's bij het directoraat-generaal Belastingdienst. Kunt u zeggen wat er op dat moment bij de collega's van de Dienst Toeslagen gebeurde?

De heer **Blansjaar**:

Nee, dat durf ik niet te zeggen, want die contacten zijn via mijn collega gelopen. Ze zijn ongetwijfeld aangehaakt, zo van: wat weten zij? Maar eigenlijk ging de focus eerst naar wat er in het RIEC-rapport stond en wat er nou aan de hand was. Dat waren FIOD en de Belastingdienst Rotterdam, dus niet zozeer de collega's van Toeslagen. Volgens mij is er wel een samenspel in gang gezet om te kijken waar het om ging et cetera. Maar in de twee weken die we hadden om het feitenrelaas op te stellen ... Ik weet niet in hoeverre ... Er moet afgestemd zijn, maar dat kan ik me gewoon niet herinneren.

Mevrouw **Maatoug**:

En wat gebeurt er dan vanaf het eerste moment van de reactie van de bewindspersoon in het vragenuur, in die hectische situatie die u omschrijft? Hoe ziet dat er dan uit?

De heer **Blansjaar**:

Dan ga je dus inderdaad ... De collega die het heeft opgepakt, heeft gevraagd wat we in de brief moesten zetten, wat de bouwblokken waren. Dan wordt uitgezet wie waarvan wist, dus inderdaad: de interne vragen. Maar daarnaast kwam er ook gelijk afstemming met de andere departementen. GBA-fraude raakt immers BZK, want die is systeemverantwoordelijk voor de GBA. Ook de collega's van de huur- en zorgtoeslag, dus VWS – ik weet even niet of het toen ook BZK was – werden erover geïnformeerd dat dit speelde. Je bent eigenlijk bezig om de bewindspersoon zo goed mogelijk te bedienen, zodat hij door de komende debatten heen komt. En dat doe je zo open mogelijk over wat er is gebeurd. In die zin heeft dingen achterhouden geen zin. Je bent dus echt aan het zoeken. Op een gegeven moment kregen wij het verwijt dat we het RIEC-rapport achterhielden. Maar hoe bewijs je dat je iets niet hebt gekregen? Dat was de klem waarin we zaten.

Mevrouw **Maatoug**:

De bewindspersoon door de debatten heen krijgen wordt dan ook een focus?

De heer **Blansjaar**:

Jazeker, want je bent als ambtenaar loyaal aan de politiek en loyaal aan de bewindspersoon, dus je moet hem voorzien van een dossier en antwoorden, zodat hij erdoorheen kan komen.

Mevrouw **Maatoug**:

Twee weken na de reportage van Brandpunt, op 3 mei 2013, geeft de

---

staatssecretaris nog een interview, dit keer aan EenVandaag. Daarin stelt hij dat hij het onderliggende rapport over de fraude met toeslagen door Bulgaren en de reeds genomen maatregelen nooit heeft ontvangen. U gaf dat net ook aan in het verhoor. Wat waren de gevolgen van deze en de eerdere uitspraken van de staatssecretaris op televisie voor de fraudeaanpak van de Dienst Toeslagen?

De heer **Blansjaar**:

Persoonlijk was dat een enorme klap, in mijn gezicht sowieso, maar ook in dat van de collega's. Wij waren op dat moment namelijk in afstemming met alle departementen. De dg was in afstemming met de dg's om wie het ging. Zonder dat wij het wisten, had hij dat interview al gegeven. We kregen dat door op vrijdagmiddag rond 16.00 uur. Toen hadden we, in ieder geval met de vijf of zes collega's die hiermee bezig waren, zoiets van: waar doen we dit nog voor?

Mevrouw **Maatoug**:

Versta ik u goed? Dus ook van dit interview ...

De heer **Blansjaar**:

... wisten wij niks af.

Mevrouw **Maatoug**:

Heeft u de kans gekregen om hierover te adviseren?

De heer **Blansjaar**:

Nee. Nee, helemaal niet.

Mevrouw **Maatoug**:

Oké, dat is buiten jullie omgegaan.

De heer **Blansjaar**:

Dat was wel het moment dat wij met onze jassen aan stonden en zoiets hadden van: het heeft geen zin. Dat was echt wel een hele grote teleurstelling. Uiteindelijk zijn we wel doorgegaan. Dat kwam omdat de dg, de heer Veld, toen een uitdrukkelijk beroep op ons deed om toch door te gaan. Dat hebben we wel gedaan. Op zich klopt wat er in de brief stond. Maar iedereen weet dat er een aantal doodzonden zijn, en een daarvan is om de media eerder te informeren dan de Kamer, zeker na een debat dat zo heftig was als dat van de week daarvoor. Dan ga je niet eerst de media informeren en daarna de Kamer. Het was zijn stellige overtuiging dat de brief

---

vóór dat moment was uitgegaan. Alleen was de ambtelijke afstemming gewoon taai, omdat iedereen – ik noemde net al BZK – iets had van: het is het probleem van de Belastingdienst en niet van ons, maar nou worden wij ook overal genoemd. Toen dat interview was gegeven, trokken alle ambtenaren van de andere departementen hun handen ervan af. Zij zeiden: wacht even, dit is nu politiek, dus wij gaan hier niets meer over zeggen. Toen is het overleg op de avond van 3 mei eigenlijk alleen maar tussen de staatssecretaris, minister Plasterk, minister Asscher, minister Opstelten en de premier gegaan. De staatssecretaris heeft het toen wel zwaar gehad. Niemand vond het een hele handige actie, om het even zo te zeggen. Daarom is de brief ook niet op 3 mei uitgegaan, maar in de nacht van 4 mei.

Mevrouw **Maatoug**:

Ik geef het woord aan de heer Azarkan.

De heer **Azarkan**:

Een paar korte vragen over die brief van 4 mei waaraan u refereerde. Die brief bevat een feitenrelaas over de vraag wie van het kabinet wanneer wat wist over de fraude met toeslagen door Bulgaren. Was u betrokken bij deze brief?

De heer **Blansjaar**:

Ik was erbij betrokken. Mijn collega heeft hem opgesteld, maar ik was er wel bij betrokken.

De heer **Azarkan**:

Nou blijkt uit onze informatie dat in eerdere versies van deze brief nog gesproken werd over identiteitsfraude en GBA-fraude. GBA staat voor de Gemeentelijke Basisadministratie; dat is tegenwoordig de Basisregistratie Personen. Het ministerie van Binnenlandse Zaken is verantwoordelijk voor de Gemeentelijke Basisadministratie. Is de inhoud van het feitenrelaas afgestemd met het ministerie van Binnenlandse Zaken?

De heer **Blansjaar**:

Zeker.

De heer **Azarkan**:

Waarom is de titel van die brief aangepast van "GBA-fraude" of "identiteitsfraude" naar "systeemfraude"?

De heer **Blansjaar**:

Dat gaf ik net al aan in antwoord op mevrouw Maatoug: omdat BZK eigenlijk niet wilde hebben dat dit over GBA ging et cetera.

De heer **Azarkan**:

Maar was het ... Dus BZK wilde eigenlijk niet dat het, zou je kunnen zeggen, tot hen te herleiden was, dus dat het hun probleem werd. Zeg ik dat goed?

De heer **Blansjaar**:

Ja.

De heer **Azarkan**:

En ze duwden het terug uw kant op?

De heer **Blansjaar**:

Ja.

De heer **Azarkan**:

Was dat terecht?

De heer **Blansjaar**:

Zij zeggen namelijk: er is met toeslagen gefraudeerd. Wij zeiden: maar dat komt in dat geval omdat de gemeente er niet scherp op is geweest of de inschrijving wel klopte, en die moeten wij volgen. Er ontstond dus een discussie over wie er verantwoordelijk voor was.

De heer **Azarkan**:

Ja. "Waar is het fout gegaan?"

De heer **Blansjaar**:

Ja, "waar is het fout gegaan?" Dat wilde BZK echt ... Ik heb een mail gezien waarin stond dat het onacceptabel was enzovoort. Dat was de primaire reactie van BZK. Later in de tijd heeft BZK gezien dat er wel degelijk verbeteringen te halen waren, ook bij de GBA, en hebben ze in de businesscase nog een bedrag geclaimd om de GBA-kant te versterken. Dat zal straks ook wel voorbijkomen. Maar de initiële reactie was: nee. Daarom hebben we er uiteindelijk voor gekozen om het te noemen zoals het rapport het noemt.

De heer **Azarkan**:

Dus "systeemfraude"?

De heer **Blansjaar**:

Nee, "GBA-fraude". Het rapport van het RIEC heet namelijk "GBA en fraude". Dat was het compromis.

De heer **Azarkan**:

Dus de titel van de Kamerbrief werd aangepast van "GBA-fraude" naar "identiteitsfraude" naar "systeemfraude", maar in het rapport bleef er "GBA-fraude" staan, of eigenlijk "adresfraude".

De heer **Blansjaar**:

Ja. Maar "identiteitsfraude" zie ik even niet, omdat hier geen sprake was van identiteitsfraude. De Bulgaren waren immers ingeschreven onder hun naam et cetera, dus met hun identiteit.

De heer **Azarkan**:

Het was wel degelijk hun ...

De heer **Blansjaar**:

Dus identiteitsfraude past op dit moment even niet in mijn beeld.

De heer **Azarkan**:

Ja. U gaf aan dat BZK heel stevig reageerde, met termen als "onacceptabel". Hoe kwalificeert u dat?

De heer **Blansjaar**:

Dat kwalificeer ik als een verdedigingsmechaniek, om onze problemen niet bij hen naar binnen te halen.

De heer **Azarkan**:

Ja, zij wilden de problemen gewoon bij de Belastingdienst laten.

De heer **Blansjaar**:

Ja.

De heer **Azarkan**:

Waren er voor de Dienst Toeslagen nog gevolgen van het gebruik van de term "systeemfraude" in plaats van "GBA-fraude"?

De heer **Blansjaar**:

Nee, want de GBA-fraude is een vorm van systeemfraude.

De heer **Azarkan**:
Het is een beetje hetzelfde.

De heer **Blansjaar**:
Ja, het is hetzelfde.

De heer **Azarkan**:
Een week later, op 10 mei 2013, stuurt staatssecretaris Weekers van Financiën een nieuwe brief aan de Tweede Kamer. Deze brief bevat een serie maatregelen die het kabinet wil inzetten om fraude met toeslagen tegen te gaan. Ook in deze brief werd gesproken over systeemfraude. Uit onze informatie blijkt dat u betrokken bent geweest bij de totstandkoming van deze brief. Is de inhoud van deze Kamerbrief afgestemd met de verschillende ministeries die verantwoordelijk zijn voor de huur-, zorg- en kinderopvangtoeslag?

De heer **Blansjaar**:
Ja.

De heer **Azarkan**:
Helder. Wat waren de reacties van de ministeries van Binnenlandse Zaken, Volksgezondheid en Sociale Zaken en Werkgelegenheid op de voorgenomen maatregelen om fraude met toeslagen tegen te gaan?

De heer **Blansjaar**:
Ehm ... Tweeledig. Enerzijds: het is het probleem van de staatssecretaris van Financiën. Met name het optreden van de staatssecretaris in de media hielp niet mee met het neerzetten van een ander beeld. Aan de andere kant – ik kom nu even terug op de verhouding en de paradox – denk ik dat meer dan 95% van de gevallen in 2013, met het toenmalige systeem, goed ging, of conform de wet. Misschien zaten er in de wet dingen niet goed, maar het ging goed conform de wet. 5% of minder dan 5%, waaronder dit geval, was een risico of ging niet goed. Als je het aan een kabinet of beleidsdepartement gaat vragen, dan focussen ze zich op de 95% die goed gaat. Ik weet het zeker, want bij VWS was het ook al zo. Als wij zeggen dat we het een drama vinden en dat het aangepast moet worden, dan zeggen zij: nee, want 95% gaat goed. Maar de media en de Kamer hebben de neiging om naar die 5% of minder te kijken. We zaten dus de hele tijd heen en weer te schipperen. Even heel grof gezegd was die 5% voor de departementen dus aanvaardbaar, terwijl het voor de media en de Kamer niet aanvaardbaar was. Je kreeg dus ook reacties als ... Ik weet dat de toenmalige sg, de heer

---

Van Zwol, in die brief van 10 mei eigenlijk ook maatregelen op de langere termijn wilde hebben: "Hoe gaan we nou om met het toeslagenstelsel? Want het is niet houdbaar." Daar reageerde SZW heel fel op. Dat wilden ze er niet in hebben. Uiteindelijk stonden er in de brief die er op 10 mei uitgegaan is eigenlijk kortetermijnoplossingen, om een aantal zaken die vanaf het begin al fout zaten ... Voor het verzinnen van maatregelen tegen het ongecontroleerd uitbetalen hadden we nu ineens wel momentum, maar een verdere doorkijk naar het hele stelsel werd door de departementen geblokkeerd.

De heer **Azarkan**:

Helder. Ik geef het woord aan mevrouw Maatoug.

Mevrouw **Maatoug**:

Nog één vervolgvraag op het vorige. U gaf aan dat bij het maken van die brieven ook op ambtelijk niveau contact was met het ministerie van Binnenlandse Zaken.

De heer **Blansjaar**:

Alle departementen die betrokken waren, niet alleen BZK.

Mevrouw **Maatoug**:

Alle betrokken departementen, maar ik vraag even specifiek door op de GBA-fraude. Wie was op dat moment de verantwoordelijke minister van Binnenlandse Zaken?

De heer **Blansjaar**:

Ik dacht minister Plasterk.

Mevrouw **Maatoug**:

En heeft er een gesprek plaatsgevonden, los van in groepsverband, tussen de heer Plasterk en de heer Weekers?

De heer **Blansjaar**:

Dat durf ik niet te zeggen. Dat weet ik niet.

Mevrouw **Maatoug**:

Oké. Na de fraude door mensen uit Bulgarije in 2013 trad op 1 januari 2014 de Wet aanpak fraude toeslagen en fiscaliteit in werking. Met deze wet kon de Dienst Toeslagen het toezicht op het toeslagenstelsel aanscherpen. Deze wet is een uitwerking van een Kamerbrief met maatregelen om fraude te

---

bestrijden van 10 mei 2013, die we hiervoor bespraken. De Dienst Toeslagen heeft hiervoor een uitvoeringstoets gedaan. In een uitvoeringstoets kijkt een organisatie of de voorstellen uitvoerbaar zijn, wat de gevolgen zijn van de voorstellen voor de organisatie en wat er moet veranderen om de voorstellen uit te kunnen voeren, bijvoorbeeld of er extra mensen en middelen nodig zijn en, zo ja, hoeveel. Eind juli 2013 is de uitvoeringstoets voor deze maatregelen gereed. U knikt; u herkent het. Wat was in grote lijnen het resultaat van de uitvoeringstoets?

De heer **Blansjaar**:

In grote lijnen was de conclusie dat de maatregelen die bedacht waren, uitvoerbaar waren, mits de mensen konden worden aangenomen. Er waren er ook een paar – ik weet niet meer welke – waarvan Toeslagen aangaf: dat kunnen we eigenlijk nu ook al. Maar in principe was het een positieve uitvoeringstoets.

Mevrouw **Maatoug**:

Een van de gevolgen van de maatregelen was dat sommige mensen langer moesten wachten op het voorschot van hun toeslag, soms wel 13 tot 26 weken.

De heer **Blansjaar**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Zijn de gevolgen van deze maatregel voor burgers meegenomen in de uitvoeringstoets?

De heer **Blansjaar**:

Nou, volgens mij niet zozeer in de uitvoeringstoets maar überhaupt, ook in de Kamerbrief, want we hebben gezegd dat sommige burgers daardoor langer moesten wachten op een voorschot. Dus het antwoord is: het is niet alleen bij de uitvoeringstoets maar ook al breder erkend dat ...

Mevrouw **Maatoug**:

Er heeft dus een weging plaatsgevonden om te zeggen: dit is een maatregel die we willen nemen. Er vindt ook een politieke weging plaats. Dat geeft u heel duidelijk aan. De vraag is: is in de fase van de uitvoeringstoets vervolgens in kaart gebracht wat dat dan betekent?

De heer **Blansjaar**:

Dat kan ik me niet herinneren.

Mevrouw **Maatoug**:

Oké. Een ander gevolg was dat sommige mensen stukken moesten opsturen en zich moesten melden bij de balie. Achteraf is gebleken dat de Belastingdienst in een aantal gevallen documenten die toeslagaanvragers opstuurden of naar de balie brachten, is kwijtgeraakt. Mensen werden er daardoor ten onrechte van beschuldigd dat ze geen stukken hadden ingeleverd, met als gevolg dat zij geen voorschot kregen of toeslag moesten terugbetalen. Waren de gevolgen van deze maatregelen voor de Dienst Toeslagen meegenomen in de uitvoeringstoets?

De heer **Blansjaar**:

Niet dat ik me kan herinneren. Dit is iets wat daarna bleek. Een uitvoeringstoets is altijd een inschatting vooraf. Dus dat is ... Nee, bij mijn weten niet.

Mevrouw **Maatoug**:

Oké. En de gevolgen van deze maatregel voor burgers?

De heer **Blansjaar**:

Dat mensen langer moesten wachten op een voorschot. Maar zoals ik net aangaf: dat was eigenlijk al geaccepteerd in de beleidsfase. Dus daar hoefden ze geen rekening mee te houden in de uitvoeringstoets. Of misschien hebben ze wel gezegd "dat betekent dit en dit", maar gekwantificeerd is het niet, althans, niet dat ik me kan herinneren. Laat ik het zo zeggen.

Mevrouw **Maatoug**:

Was het eigenlijk onderdeel van de uitvoeringstoets om te kijken wat de gevolgen zijn voor burgers? Even los van de politieke weging, want dat is helemaal duidelijk.

De heer **Blansjaar**:

Normaal gesproken is het een onderdeel van de uitvoeringstoets.

Mevrouw **Maatoug**:

Oké. Mensen die als gevolg van de maatregelen geen toeslag kregen of toeslag moesten terugbetalen, konden hiertegen bezwaar indienen. Het gevolg was dat het aantal bezwaarschriften toenam en de afhandeling

---

daarvan steeds langer duurde. De bezwaartermijnen konden oplopen tot achttien maanden. Is in de uitvoeringstoets gesignaleerd dat de Wet aanpak fraude toeslagen en fiscaliteit ervoor zou zorgen dat het aantal bezwaarschriften zou toenemen?

De heer **Blansjaar**:

Dit zijn allemaal vr... Ik krijg de vragen, maar dit zijn ook vragen ... Ik neem aan dat u collega's van de Dienst Toeslagen nog gaat bevragen, want u krijgt van mij nu eigenlijk te horen "dat kan ik me niet herinneren" of "dat weet ik niet". Wij krijgen alleen maar de uitvoeringstoets opgeleverd. Ik kan me dit niet herinneren. Sowieso zagen de maatregelen op het voorkomen. U las net iets voor over dat mensen moesten terugbetalen, wat in mijn optiek een andere problematiek was.

Mevrouw **Maatoug**:

Ik zal het anders vragen. Vanuit uw rol bij het directoraat-generaal Belastingdienst krijgt u de informatie. Die koppelt u en daarom heeft u inzicht in die uitvoeringstoets.

De heer **Blansjaar**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

In die uitvoeringstoets wordt heel uitgebreid aangegeven: deze maatregelen, waar politiek voor gekozen is en een afweging over heeft plaatsgevonden, vragen deze extra middelen of deze extra inzet, want dan moeten mensen iets gaan doen.

De heer **Blansjaar**:

Dat klopt, ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Was er rekening mee gehouden dat deze maatregelen zouden kunnen leiden tot een toename van het aantal bezwaarschriften?

De heer **Blansjaar**:

Dat kan ik me niet herinneren, dus dat weet ik niet.

Mevrouw **Maatoug**:

En u weet ook niet waarom dat wel of niet is meegenomen of ...

De heer **Blansjaar**:

Nee.

Mevrouw **Maatoug**:

Oké.

De heer **Blansjaar**:

Wij kregen de uitvoeringstoets. Volgens mij deed mijn collega dat, maar de uitvoeringstoets ken ik wel. Dat is voor ons weer de input in de gesprekken met in dit geval IRF om het geld te krijgen, en met de beleidsmakers aan de Financiënkant voor de toelichting op de wet.

Mevrouw **Maatoug**:

Bij het opstellen van deze wet is er ook discussie geweest over de vraag of de wet onderdeel moest zijn van het Belastingplan of dat hij los behandeld moest worden. De periode van het sturen van de brief tot het uitbrengen van de uitvoeringstoets is namelijk vrij kort. Heeft dat invloed op waarnaar gekeken wordt en welke dingen inzichtelijk gemaakt worden?

De heer **Blansjaar**:

Nee. In mijn herinnering zetten we hem wel in het totale pakket van het Belastingplan, maar als een losse wet. Als je dat niet doet, betekent het dat je altijd de kans loopt dat een wet tijdens de parlementaire behandeling in de Eerste en Tweede Kamer wordt afgekeurd. Dus daar zat een risico, of je hem nou integreerde of niet. De andere kant was dat er volgens mij vanuit de collega's van het directoraat Fiscale Zaken – dat zijn degenen die de wetten opstellen binnen het ministerie – een voorkeur was voor een zo zuiver mogelijk Belastingplan, met alleen belastingzaken. Dat weet ik; dat kan ik me nog herinneren. Maar of die wet nou geïntegreerd was of niet, dat leverde dezelfde werkzaamheden op.

Mevrouw **Maatoug**:

Want er is wel gevraagd om hem apart te behandelen.

De heer **Blansjaar**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Waarom is daar niet voor gekozen?

De heer **Blansjaar**:

Volgens mij omdat dan 1 januari 2014 in gevaar kwam, want dan zou het een ander wetgevingstraject worden.

Mevrouw **Maatoug**:

Omdat het belangrijk was voor de invoeringstermijn.

De heer **Blansjaar**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Kunt u de commissie vertellen of de gevolgen voor burgers op enige andere wijze in beeld zijn gebracht, in de uitvoeringstoets dan wel in een andere fase van de uitwerking van deze wet?

De heer **Blansjaar**:

Nee. Wij hebben geen ... Wat wij als uitgangspunt hebben genomen, is: we willen voorkomen dat eerste aanvragen en wijzigingen zomaar zouden leiden tot ongecontroleerde uitbetaling. Daar hebben we wel rekening mee gehouden, want alle lopende aanvragen voor toeslagen zaten eigenlijk al hierbuiten. We hebben ook gezegd: we willen dat 90% van die aanvragen en wijzigingen eigenlijk ook niet geraakt wordt door deze wet. Dat betekent dat we heel erg aan het inperken waren en zeiden: de burger moet zo min mogelijk last hebben van deze maatregelen. Ik kan me niet herinneren dat we dat ergens gekwantificeerd hebben.

Mevrouw **Maatoug**:

Weet u de uitslag nog, hoe deze wet is aangenomen of niet?

De heer **Blansjaar**:

Volgens mij met algemene stemmen.

Mevrouw **Maatoug**:

Ik dank u wel. Ik geef het woord aan de voorzitter.

De **voorzitter**:

Dat betekent dat we bij het einde zijn gekomen van dit verhoor. Ik wil u hartelijk bedanken namens de hele enquêtecommissie.

Sluiting 12.31 uur.
